

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Ludmila Rýznarová

Imigrační politika Evropské unie

Immigration policy of the European Union

Diplomová práce

Praha 2016

Autor práce: **Ludmila Rýznarová**

Vedoucí práce: **Ing. Mgr. Olga Angelovská**

Rok obhajoby: **2016**

Bibliografický záznam

RÝZNAROVÁ, Ludmila. *Imigrační politika Evropské unie*. Praha, 2016. 103 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií. Katedra veřejné a sociální politiky. Vedoucí diplomové práce Ing. Mgr. Olga Angelovská.

Rozsah práce: 118 999 znaků včetně mezer.

Klíčová slova

Migrace, politika, Evropská unie, azyl, uprchlíci, migranti, supranacionalizace.

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá imigrační politikou Evropské unie v neklidné době 21. století. O imigrační politice v současné době nelze psát bez ohledu na migrační vlnu a uprchlickou krizi, která vyvolala debaty o fungování evropské imigrační politiky a Evropské unie vůbec. Cílem této práce je poskytnout čtenáři ucelený pohled na imigrační politiku EU v kontextu uprchlické krize, na příčiny, vývoj a důsledky krize samotné a v neposlední řadě navrhnout řešení, která by EU měla pomoci při řešení krize a jejích příčin. Práce tudíž řeší postoje a názory členských zemí EU i EU jako celku, rozebírá vývoj imigrační politiky EU a její současný stav. Zvláště se pak zabývá azylovou politikou jako součástí imigrační politiky a dále otázkou supranacionalizace imigrační politiky EU. Poslední stěžejní kapitola pak navrhuje směry, kterými by se EU měla ubírat, a které vedou k vyřešení krize nebo alespoň k jejímu umírnění.

Key words

Migration, policy, European Union, asylum, refugees, migrants, supranationalization.

Abstract

This thesis deals with a topic of immigration policy of the European Union of the 21st century. One cannot write about this topic regardless of the migration wave and refugee crisis that has sparked the debate about EU's immigration policy function - and EU as a whole - in general. The aim of this thesis is to give a reader profound view on the topic of immigration policy of the EU in the context of the immigration crisis, to present reasons why is this happening as well as the consequences, and last but not least, to give an solution that could help EU to deal with crisis and its origins. The thesis handles with the attitudes and opinions of EU member states and the EU as a whole, discusses the evolution of EU immigration policy and its current state. In a part it is oriented on asylum policy as a part of immigration policy and the question of supra-nationalization of the EU's immigration policy. The last chapter offers following steps which the EU should take, and which lead to solving the crisis or at least alleviation.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu, a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 10. května 2016

.....

Ludmila Rýznarová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí mé diplomové práce Ing. Mgr. Olze Angelovské za cenné rady, věcné připomínky a vstřícnost při konzultacích. Dále bych ráda poděkovala všem účastníkům rozhovorů za jejich ochotu a spolupráci a své mamince, tetě a budoucímu manželovi za jejich trpělivost a podporu.

Teze diplomové práce (výzkumný projekt):

Vymezení výzkumného problému

O imigrační politice Evropské unie již v průběhu let vzniklo mnoho knih, téma je rovněž v poslední době oblíbeno mezi studenty jako téma jejich závěrečných prací. Imigrační politika je téma, které je prakticky neustále aktualizovatelné, neboť zrychlující se globální a multikulturní svět nabízí neustále nové možnosti a změny, které se odráží na politiku států, federací, konfederací apod., a tedy i na politiku migrační. Obzvláště v posledním roce je migrační a azylová politika velice diskutovaným tématem, a to vzhledem k vzrůstajícímu násilí v zemích třetího světa. Výběr tématu závisel na blízkosti mému zaměstnání, kde mám přístup k aktuálním informacím a datům, ale také se chci tomuto tématu věnovat i do budoucna, neustále si rozšiřovat rozhled a přispět ke zlepšení situace. V jediné větě se dá výzkumný problém shrnout následovně. Výzkumný problém této práce je imigrační politika Evropské unie v kontextu měnícího se světa 21. století.

Cíle diplomové práce

Primárním cílem diplomové práce je potvrdit či vyvrátit hypotézu, zda postupný přesun imigrační politiky na supranacionální úroveň přináší či v budoucnu může přinést její pozitivní racionalizaci, neboli překonání veřejného mínění většiny zemí Evropské unie, které vnímají migraci jako problém a hrozbu, oproti reálné demografické a ekonomické situaci národních států, které se potýkají se stárnutím populace a na pracovním trhu stále více poptávají právě imigranty. Dílčím cílem je deskripce specifik imigrační problematiky, interpretace významu imigrační politiky v kontextu evropské integrace a s tím související analýza evropských dokumentů týkajících se imigrační politiky.

Výzkumné otázky

Co je cílem imigrační politiky Evropské unie a jaké používá nástroje? Je současná politika s ohledem na vytyčené cíle úspěšná a co Evropské unii přinesla? Je imigrace skutečnou hrozbou nebo záchranou pro stárnoucí Evropu? Jaké jsou silné a slabé stránky supranacionalizace imigrační politiky? Jakým směrem se imigrační politika Evropské unie

ubírá s ohledem na další veřejně politické problémy, jako je nezaměstnanost, chudoba, veřejné zdraví, vzrůstající násilí a další?

Teoretická východiska

Zásadním teoretickým východiskem této práce bude *Teorie migračních sítí* a dále také teorie *Push and Pull*, ze které vlastně první teorie vychází a sofistikovaně ji doplňuje. Ekonomický kontext z hlediska Evropské unie zahrnuje hospodářský růst a růst zaměstnanosti, sociální na něj navazuje zvyšováním životní úrovně a omlazením obyvatelstva. Další veřejně-politické teorie použité v práci budou *Teorie racionální volby*, *Teorie nastolování agendy* a *Teorie tří proudů*.

Výzkumný plán

Základní metodou, na které bude celá práce postavena, bude *desk research*. Je pojmem velmi široký, jejím úkolem je však redukovat množství informací v textu na sadu ukazatelů, které jsou podstatné pro záměr výzkumu. Další metodou budou rozhovory, které budou provedeny s vedoucími Odboru azylové a migrační politiky a Odboru azylové a migrační legislativy Ministerstva vnitra České republiky a případně také s vybraným českým europoslancem či eurokomisařem. Podpůrnou metodou bude analýza SWOT.

Seznam odborné literatury a zdrojů empirických dat

AUER, Tomáš. *Aktuální směřování a vybrané problémy české migrační politiky* [online]. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2014. 53 s. Vedoucí práce Lucie Gladišová.

COHEN, Gerard Daniel. *In war's wake: Europe's displaced persons in the postwar order*. viii, 237 stran. ISBN 978-0-19-539968-4.

COLLIER, Paul. *Exodus: immigration and multiculturalism in the 21st century*. viii, 309 stran. ISBN 978-0-141-04216-9.

HOUDEK, Jan. *Migrační politika Evropské unie* [online]. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2007. 61 s. Vedoucí práce Selma Muhič Dizdarevič.

KALETA, Ondřej. *V první linii migrační vlny. Rozbor sekularizačního diskurzu vlády Silvia Berlusconiho v Itálii po vypuknutí arabského jara v roce 2011* [online]. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2014. 110 s. Vedoucí práce Vít Střítecký.

KOUBA, Petr. *Exodus bez Mojžíše: romská emigrace jako politický problém*. Vydání první. 62 stran. ISBN 978-80-7007-427-5.

MARTIN, Susan Forbes. *International migration: evolving trends from the early twentieth century to the present*. New York: Cambridge University Press, 2014, xiv, 317 pages. ISBN 978-110-7691-308.

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Cizinci s povoleným pobytem: Statistiky* [online]. 2015 [cit. 2015-05-23]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/cizinci-s-povolenym-pobytem.aspx>

OKÓLSKI, Marek. *European immigrations: trends, structures and policy implications*. Amsterdam: Amsterdam University Press, 2012, 277 pages. ISBN 90-485-1728-1.

SCHEU, Harald Christian a Michal ČÁSTEK. *Aktuální otázky migrační politiky Evropské unie*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2010, 120 s. ISBN 978-807-4080-319.

ŠUBERTOVÁ, Aneta. *Imigrační politika Francúzska za prezidenta Nicolasa Sarkozyho* [online]. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2014. 38 s. Vedoucí práce Ondřej Matějka.

Předběžná náplň práce v anglickém jazyce

This thesis describes immigration politics of the European Union in the un-pacific time of the 21st century. It examines whether the gradual shift of immigration policy at the supranational level is bringing in the future its positive rationalization, or overcoming public opinion of the most of the European Union countries, which perceive migration as a problem and a threat, compared to the real demographic and economic situation of nation-states that are struggling with an aging population and the labour market is increasingly beginning to demand the immigrants.

Obsah

ÚVOD	14
1 VÝCHODISKA VÝZKUMU	19
1.1 CÍLE PRÁCE	19
1.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	20
1.3 VZTAH MEZI VÝZKUMNÝMI CÍLI A OTÁZKAMI	21
1.4 TEORETICKÁ VÝCHODISKA	21
1.4.1 <i>Teorie migračních (sociálních) sítí</i>	22
1.4.2 <i>Model push and pull</i>	23
1.4.3 <i>Teorie racionální volby</i>	24
1.4.4 <i>Teorie solidarity</i>	25
1.5 POUŽITÉ METODY	26
1.5.1 <i>Rozhovory</i>	27
1.5.2 <i>Komparace</i>	28
1.5.3 <i>Diskursivní analýza</i>	29
1.5.4 <i>Tematická analýza</i>	29
1.5.5 <i>Desk research</i>	30
1.5.6 <i>Interpretace právních předpisů</i>	30
1.6 MIGRACE A JEJÍ POJMY	30
1.6.1 <i>Migrant vs. uprchlík</i>	31
1.6.2 <i>Typologie migrace</i>	32
1.6.3 <i>Historie migrace</i>	33

1.6.4	<i>Příčiny migrace</i>	34
1.6.5	<i>Emotivní pojetí migrace</i>	35
2	IMIGRAČNÍ POLITIKA EU	37
2.1	AKTÉŘI	39
2.2	IMIGRAČNÍ POLITIKA EU PO AMSTERODAMSKÉ SMLouvĚ	39
2.3	AZYLOVÁ POLITIKA EU	40
2.4	SUPRANACIONALIZACE	43
3	SOUČASNÁ MIGRAČNÍ VLNA	47
3.1	PŘÍČINY	47
3.2	VÝVOJ	50
3.3	HLAVNÍ PROBLÉMY MIGRAČNÍ VLNY	54
3.4	DŮSLEDKY	55
3.5	PREDIKCE VÝVOJE	56
4	POSTOJ EU A VYBRANÝCH ČLENSKÝCH ZEMÍ	59
4.1	EVROPSKÁ UNIE	59
4.2	ČESKÁ REPUBLIKA	62
4.3	SPOLKOVÁ REPUBLIKA NĚMECKO	63
4.4	RAKOUSKÁ REPUBLIKA	64
4.5	ŘECKÁ REPUBLIKA	65
4.6	SHRNUTÍ	66

5	NÁVRHY ŘEŠENÍ MIGRAČNÍ KRIZE	68
5.1	OCHRANA VNĚJŠÍCH HRANIC	68
5.2	PRÁVNÍ NÁROK NA MEZINÁRODNÍ OCHRANU	70
5.2.1	<i>Azyl vs. doplňková ochrana</i>	70
5.2.2	<i>Ekonomičtí migranti a jejich rozpoznání</i>	72
5.2.3	<i>Teroristé a jejich rozpoznání</i>	73
5.2.4	<i>Uprchlické tábory mimo EU</i>	74
5.3	SPOLUPRÁCE V EU	75
5.4	ŘEŠENÍ PŘÍČIN	76
	ZÁVĚR.....	78
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	82
	SEZNAM OBRÁZKŮ.....	97
	SEZNAM TABULEK.....	98
	SEZNAM ZKRATEK.....	99
	PŘÍLOHA 1.....	I
	PŘÍLOHA 2.....	II
	PŘÍLOHA 3.....	III
	PŘÍLOHA 4.....	IV

Úvod

Migrace je stará jako lidstvo samo. Nelze přesně zjistit, kdo toto moudro vyslovil jako první, nicméně je stále považováno za platné. Úvodem tedy nelze říci nic jiného, než že migrace je fenomén, který se táhne dějinami lidstva od jejich samého počátku. V dějinách lidstva již proběhla řada menších či větších migračních vln, které přesunuly celé rodiny, vesnice, města a národy do jiných zemí za lepšími životy. Ano, migrace opravdu je stará, jako lidstvo samo, a dějiny to deklarují.

Fenomén migrace je jedno z nejdiskutovanějších a nejkontroverznějších témat, která na světě existují. Toto téma bylo zvoleno právě s ohledem na tuto skutečnost a na současnou migrační vlnu, která se jeví být velmi kontroverzní, nepochopená a diskutovaná. Co národ – to názor, co jednotlivec – to názor. Názory jsou velmi různé a velmi často jsou tyto názory nepodložené fakty a založené na emocích.

Imigrační politika je téma, které je prakticky neustále aktualizovatelné, neboť zrychlující se globální a multikulturní svět nabízí neustále nové možnosti a změny, které se odráží do politiky států, federací, konfederací apod., a tedy i do politiky migrační a azylové. Jde o velice rychle a dynamicky se rozvíjející oblast. Obzvláště v posledním roce je migrační a azylová politika velice diskutovaným tématem, a to vzhledem k vzrůstajícímu násilí v zemích třetího světa a s tím spojené vlně migrace a uprchlíků.

O imigrační politice Evropské unie již v průběhu let bylo publikováno mnoho knih. Stále se to však může jevit jako velmi málo, a to s ohledem na současnou migrační vlnu, se kterou si přijímající země EU neví rady. Přestože lze nalézt nemálo podobných situací v historii, ze kterých by bylo možné vzít si příklad a ponaučení, EU zatím tápe a bere migrační vlnu jako něco úplně nového a neznámého. (Ravassi, 2015)

Ačkoliv je tedy migrace součástí lidského chování již po celá tisíciletí, migrační politika je v rámci Evropské unie relativně novým pojmem. V roce 1999 se migrační a azylová politika stala díky Amsterodamské smlouvě součástí prvního pilíře (European Union, 1997)

a až postupem času se z ní stala jedna z nejdynamičtějších politik EU. Komplexní přístup zemí EU měl napomoci potírat ilegální migraci, ale také vyzdvihnout přínosy migrace legální – řešení nedostatku pracovní síly, vyrovnání se s nepříznivým demografickým vývojem, posílení hospodářského růstu atd.

Amsterodamská smlouva rovněž nepočítala s možností nárůstu většího množství uprchlíků, a jak se v takovém případě zachovat. Samozřejmě, že nikdy nejde s jistotou říct, jaká situace nastane, avšak existují různé odborné scénáře a zkušenosti. Na základě těchto poznatků je možné sestavit plán, jak postupovat – a tento plán EU nesestavila.

Vzhledem k výše uvedenému lze evropskou přistěhovaleckou politiku definovat jako souhrn aktivit EU se společným politicko-filozofickým základem vedoucím k usměrnění migrace s ohledem na potřeby států a EU jako celku. Tato politika je zaměřena na zaměstnanost a demografický vývoj v celé Evropské unii, tedy na současné problémy a řešení jejich důsledků.

Paul Collier, profesor ekonomiky na Oxfordské univerzitě a bývalý ředitel sekce pro výzkum a rozvoj Světové banky říká, že migrace byla politizována dříve, než byla analyzována. (Collier, 2014) Jinak řečeno, migrace nebyla rozebrána, natož pochopena, a už je z ní najednou jedna z pilířových politik EU. Bez porozumění, bez znalostí historie a souvislostí se migrační politika dostala do popředí zájmu EU.

V roce 2015 do Evropy přišlo více než jeden milion migrantů a uprchlíků, což vyvolalo hlubokou krizi. Evropské země se snaží vyrovnat se s přílivem uprchlíků, což je však rozděluje, neboť každá země si tuto situaci přeje řešit rozdílným způsobem.

Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) uvedla, že ke schválenému symbolickému milníku, tedy ke dni 21. prosince 2015 dosáhl počet migrantů, kteří přišli do Evropy v roce 2015, téměř 1.006.000 osob. (Esdras, a další, 2015)

Největší nápor uprchlíků zažívají okrajové země Schengenského prostoru: Řecko, Itálie, Bulharsko, Španělsko, Kypr a Malta. Uprchlíci do těchto zemí nejčastěji připlouvají po moři,

avšak někteří putují i po souši tzv. balkánskou cestou. I přes několik tisíc uprchlíků, kteří o azyl dosud nepožádali, v rámci EU bylo podle měsíčních údajů ze statistik EUROSTATu nabráno již více než 1.000.000 žádostí o azyl. (Eurostat, 2015)

Nejvíce žádostí obdrželo Německo, celkem více než 315.000 do konce října 2015. Do země ale přicestovalo mnohem více cizinců - němečtí úředníci řekli, že v německém systému "Easy" pro počítání a distribuci lidí bylo zaevidováno více než jeden milion lidí ještě před tím, než učiní žádosti o azyl. Toto číslo zahrnuje velké množství migrantů z balkánských států, kteří se nepočítají do mořských příjezdů. Maďarsko se s žádostmi o azyl posunulo na druhé místo, jak se čím dál více migrantů snaží dostat se do EU po souši skrz Řecko a balkánské státy. Maďarsko do konce října 2015 obdrželo 174.055 žádostí o azyl. (BBC, 2015)

Nejvíce uprchlíků – žadatelů o azyl – pochází ze Syrské arabské republiky, na druhém místě je Republika Afghánistán. Tyto země blízkého východu se v posledních letech potýkají s problémy ohledně svých nestabilních vlád, Islámským státem a s tím souvisejícím terorismem, který svou rozpínavostí a dogmaty destabilizuje své okolí, a vyhání tak miliony lidí ze své vlasti.

Mezi další země z tzv. top 10 zemí, ze kterých žadatelé o azyl převážně pocházejí, patří dále Irácká republika, Kosovská republika a Albánská republika, Pákistánská islámská republika, Stát Eritrea, Nigérijská federativní republika, Islámská republika Írán a Ukrajina.

Obrázek 1: Top 10 zemí původu cizinců poprvé žádajících o azyl v EU (Eurostat, 2015)

V mediální i politické diskuzi se často objevuje otázka, zda je možné, aby Islámský stát zneužíval migrační vlny a vyslal své bojovníky spolu s uprchlíky do zemí EU, a jak je Schengenský prostor proti takovému zneužití zabezpečen. Po posledním teroristickém útoku v Paříži vyšlo najevo, že společně s uprchlíky teroristé opravdu pronikají do zemí EU a Schengenského prostoru. (Echo24, 2015)

V roce 2004 byl zřízen tzv. Frontières extérieures - FRONTEX. Hlavním cílem této agentury je spolupráce zemí EU na vnějších hranicích EU. (Frontex, 2015) Mezi cíle je zahrnut boj proti ilegálním imigrantům, obchodu s lidmi a teroristické infiltraci EU. Zajímavostí je, že za rok 2015 byl rozpočet FRONTEXu již třikrát navýšen, (Frontex, 2015) a to celkem o více než 29.200.000,- €, v přepočtu téměř 800.000.000,- Kč. (Kurzycz, 2015) Samotný fakt, že bylo nutné rozpočet navýšit, vypovídá o nepřipravenosti a absolutnímu nezvládnutí situace, která v roce 2015 nastala. Rovněž několik objevených případů proniknutí teroristů schovaných mezi uprchlíky prokazuje, že FRONTEX již není dostatečnou ochranou vnějších hranic a je třeba zabezpečit mnohem větší kontrolu uprchlíků.

Jediným problémem EU tedy nejsou jen kvóty přerozdělování uprchlíků, ale jsou zde i závažnější záležitosti, které jsou EU nebezpečně přehlíženy: část migrantů

opravdu jsou uprchlíci, ale jsou mezi nimi také ekonomičtí migranti a také již zmínění teroristé. Evropský systém, který by měl za úkol rozeznat tyto tři druhy „uprchlíků“ už na evropských hranicích zaveden byl, nicméně je nedostačující a o jeho zefektivnění se neuvažuje.

Je důležité, aby si EU uvědomila, že orientací na řešení důsledků nelze dosáhnout trvalého klidu. Řešení důsledků uprchlické krize pouze na chvíli umírní negativní projevy, ale dlouhodobě to nepřinese efektivní výsledky. Podchycení tohoto (ale i jakéhokoliv) problému již v jeho příčinách lze dosáhnout mnohem trvalejších a uspokojivějších výsledků, protože odstraněním zrodu problému se eliminuje jeho vznik, načež lze řešit důsledky. Problém však nepřetrvává a nevznikají další problémy, které by bylo třeba řešit. Pokud se řeší pouze důsledky, problém nadále přetrvává a vyvěrá dál, až třeba časem ustane sám, ale za delší dobu trvání způsobí mnohem větší škody. (ČTK, 2015)

Výzkumným problémem této diplomové práce jsou negativa a pozitiva imigrační politiky Evropské unie v kontextu současné uprchlické krize: bezpečnostní a právní rámec, to vše z pohledu české státní správy. Pohled občanského sektoru je v této práci záměrně vynechán, protože cílem je zaměřit se na státní sektor, nikoliv na občanský. Podrobně se tato práce zabývá tématem ochrany vnějších hranic EU, ztotožnění cizince a zjištěním, jestli má vůbec nárok na statut uprchlíka a hrozbou terorismu.

1 Východiska výzkumu

Tato kapitola pojednává o metodologických a teoretických pojmech pro tuto práci nezbytných. Definiuje cíle práce, pokládá si výzkumné otázky, na které budou v průběhu práce hledány odpovědi, popisuje teoretická východiska práce a použité metody v rámci výzkumu.

Je důležité, aby si EU uvědomila, že orientací pouze na řešení důsledků nelze dosáhnout trvalého klidu. Řešení důsledků uprchlické krize pouze na chvíli umírní negativní projevy, ale dlouhodobě to nepřinese efektivní výsledky. Podchycení tohoto (ale i jakéhokoliv) problému již v jeho příčinách lze dosáhnout mnohem trvalejších a uspokojivějších výsledků, protože odstraněním zrodu problému se eliminuje jeho vznik, načež lze řešit důsledky. Problém však nepřetrvává a nevznikají další problémy, které by bylo třeba řešit. Pokud se řeší pouze důsledky, problém nadále přetrvává a vyvěrá dál, až třeba časem ustane sám, ale za delší dobu trvání způsobí mnohem větší škody. (ČTK, 2015)

1.1 Cíle práce

Primárním cílem diplomové práce je přinést ucelený náhled na migrační krizi z pohledu české státní správy a nalézt možná řešení uplatnitelná pro EU, které je ČR členem, to vše za účelem zajištění vyšší bezpečnosti evropských občanů.

Dílními kroky primárního cíle diplomové práce je zmapování současné uprchlické krize, definování jejích příčin a důsledků včetně jejího průběhu a reakcí EU jako celku i některých vybraných členských států, a dále vytvoření modelu následného vývoje.

Sekundárním cílem je zjistit, zda postupný přesun imigrační politiky na supranacionální úroveň přináší či v budoucnu může přinést její pozitivní racionalizaci, neboli překonání veřejného mínění většiny zemí Evropské unie, které vnímají migraci jako problém a hrozbu, a to vše s ohledem na emoce a problémy vyvolané uprchlickou krizí.

Jinými (obecnějšími) slovy lze říci, že tato práce se zaměřuje na migrační politiku s ohledem na predikce, tedy jak být vždy o krok vepředu, a na řešení příčin namísto důsledků.

1.2 Výzkumné otázky

Výzkumné otázky této práce navazují na cíle a logicky je odráží. V rámci primárního cíle práce jsou položeny následující otázky:

1. Co zapříčinilo vzednutí tak velké migrační vlny?
2. Jak migrační krize probíhá?
3. Jaké jsou její důsledky pro EU?
4. Jak se vybrané země EU liší ve svých reakcích?
5. Jak se bude uprchlická krize vyvíjet?
6. Jaké jsou možné způsoby řešení migrační vlny?
7. Jakým způsobem lze efektivně zabezpečit ochranu vnějších hranic a rozlišit ekonomické migranty od uprchlíků a teroristů?

V rámci sekundárního cíle jsou pokládány tyto otázky:

1. Jaké jsou silné a slabé stránky supranacionalizace imigrační politiky?
2. Je s ohledem na migrační vlnu supranacionalizace imigrační politiky na místě, nebo by bylo účinnější nechat na každém členském státu, ať chrání své hranice a vytváří si imigrační politiku sám za sebe?

1.3 Vztah mezi výzkumnými cíli a otázkami

Výzkumný cíl	Výzkumné otázky
1. Přinést ucelený náhled na migrační krizi:	
a) zmapování příčin, průběhu a důsledků	Co zapříčinilo vzednutí tak velké migrační vlny?
	Jak migrační krize probíhá?
	Jaké jsou její důsledky pro EU?
b) srovnání reakcí čl. zemí EU	Jak se vybrané země EU liší ve svých reakcích?
c) vytvoření modelu vývoje	Jak se bude uprchlická krize vyvíjet?
d) nalézt možná řešení	Jaké jsou možné způsoby řešení migrační vlny?
	Jakým způsobem lze efektivně zabezpečit ochranu vnějších hranic a rozlišit ekonomické migranty od uprchlíků a teroristů?
2. Zjistit, jestli je supranacionalizace imigrační politiky EU v této situaci racionální.	Jaké jsou silné a slabé stránky supranacionalizace imigrační politiky?
	Je s ohledem na migrační vlnu supranacionalizace imigrační politiky na místě, nebo by bylo účinnější nechat na každém členském státu, ať chrání své hranice a vytváří si migrační a azylovou politiku sám za sebe?

Tabulka 1: Vztahy mezi výzkumnými cíli a otázkami (autor práce)

1.4 Teoretická východiska

Zásadním a základním teoretickým východiskem této práce je *teorie migračních* (někdy také sociálních) *sítí* a *teorie push and pull*, která vlastně vychází z první teorie a sofistikovaně ji doplňuje. Další veřejně-politické teorie, které jsou v práci použity, jsou *teorie racionální volby* a *teorie solidarity*.

Avšak najít teorii o migraci, která by vskutku odrážela a vysvětlila současnou migrační vlnu, není snadné. Najdou se odborníci, kteří na současnou migrační vlnu nejsou ochotni aplikovat ani jednu z dosud známých teorií o migraci. Například doc. PhDr. Zdeněk Uherek, CSc., antropolog a etnolog, říká, že za posledních 10 let se velice rapidně změnil způsob a charakter

migrace, na což ještě nejsou adaptované nové teorie, a ty staré nepasují.¹ Proto bylo vybráno několik teorií i z jiných okruhů, než je migrace, které by dohromady mohly zvýšit pravděpodobnost zachycení nové charakteristiky pro vysvětlení tohoto jevu.

1.4.1 Teorie migračních (sociálních) sítí

Teorie migračních sítí chápe migrační síť jako „množiny interpersonálních vztahů, jež spojují migranty v cílových prostorech a jejich původní komunity v jejich zdrojových zemích příbuzenskými a přátelskými pouty“. (Massey, 1988) Migračními sítěmi se lze zabývat hned z několika pohledů:

- a) je to systém, který snižuje emoční, sociální a ekonomickou investici do aktu migrace,
- b) je to systém sociálních vztahů, jež ovlivňuje chování postmigrační, neboli chování v hostitelské zemi,
- c) jsou to integrační strategie jedinců i větších – většinou rodinných – skupin, a to jak v oblasti výdělečné činnosti, tak v oblasti dalších sociálních interakcí. (Light, a další, 1989)

Migrační síť primárně vznikají v cílových prostorech, případně v migračních trajektoriích. Vedle nich dále vznikají další specifické síť, které vysvětluje tzv. „risk-diverzification model“ rodinného chování, který spočívá v rozeslání členů jedné rodiny do různých míst a do různých zaměstnání, čímž rodina zamezuje ekonomickému propadu celé rodiny, který by hrozil v případě společného podnikání nebo prací u jednoho zaměstnavatele. (Drbohlav, a další, 2007)

Souvislost s původním důvodem migrace a s následným posunem migrantů mezi domovskou a hostitelskou zemí může být existencí migrační sítě změněna. Jinými slovy, samotná existence migrační sítě se může stát důvodem k migraci. Překonávání překážek v migraci a budování životních podmínek v hostitelské zemi je s pomocí migrační sítě mnohem snazší, ať už se jedná o bydlení, zaměstnání, péči o děti či orientaci v systému sociální pomoci.

¹ Přednáška v rámci festivalu „Tváře migrace“ s názvem *Migrační a integrační politiky imigrantů: teorie a praxe* dne 24.02.2016 v 20:00 na Filozofické fakultě Karlovy univerzity, přednášející doc. PhDr. Zdeněk Uherek, CSc.

V současné migrační vlně můžeme nalézt především mladé lidi, převážně muže. (Parlamentnilisty.cz, 2015) Názory, z jakého důvodu do EU putují hlavně mladí muži, se různí. Exministr Jaroslav Bašta říká, že se jedná o bojovníky, kteří mají za úkol vytvořit v EU teroristické buňky a časem udeřit. (Černá, 2015) Tento názor může být považován až za extrémní. Jiný názor, konkrétně americké reportérky Jillian Kay Melchior, která se osobně vydala do syrského uprchlického tábora v Srbsku, říká, že jde převážně o mladé muže – otce od rodin, kteří si kladou za úkol získat azyl v některé členské zemi EU, a na základě směrnic EU o sloučení rodin následně přijdou jejich rodiny. (Parlamentnilisty.cz, 2015)

Přestože na obou příkladech jistě je něco pravdy, ten druhý je ukázkovým příkladem migrační sítě. Rodinný „vyslanec“ se dostane do EU, po dlouhé cestě, strádání a čekání možná získá azyl v některé členské zemi. Následně povolá svoji rodinu, která již může očekávat hladký průběh všech věcí. Tento názor však dává podnět k úvahám, že migrační vlna je zatím jen začátek, je to jakýsi předvoj, který má tzv. „vyšlapat cestičku“, a hlavní vlna teprve přijde, jakmile uprchlíci z předvoje získají azyl. Počítají s evropskými hodnotami, že rodina má právo být spolu, a tudíž neočekávají žádné problémy s povoleními k pobytu pro své rodinné příslušníky.

1.4.2 Model push and pull

Model „push – pull“ faktorů doplňuje teorii migračních sítí, činí ji sofistikovanější, protože jí dává další dimenzi, a to dimenzi efektu účelových vazeb. Tato teorie předpokládá působení faktorů, které migranty buď vytlačují ze země domovské (push faktory), a naopak faktory, které migranty přitahují do země hostitelské (pull faktory). (Matoušek, 2008)

Z push and pull modelu lze vyvodit, že:

- a) migrační aktivita je selektivní, protože ne každý se rozhodne migrovat,
- b) jakmile faktory vytlačující migranta z domovské země nebo přitahující do prostoru hostitelské země dosáhnou určité intenzity, nastává migrační pohyb,

- c) tato intenzita se mění podle okolností a závisí na subjektivních důvodech každého jedince,
- d) velikost migrační vlny je závislá na podmínkách v domovské a hostitelské zemi a na velikosti překážek. (Lee, 1966)

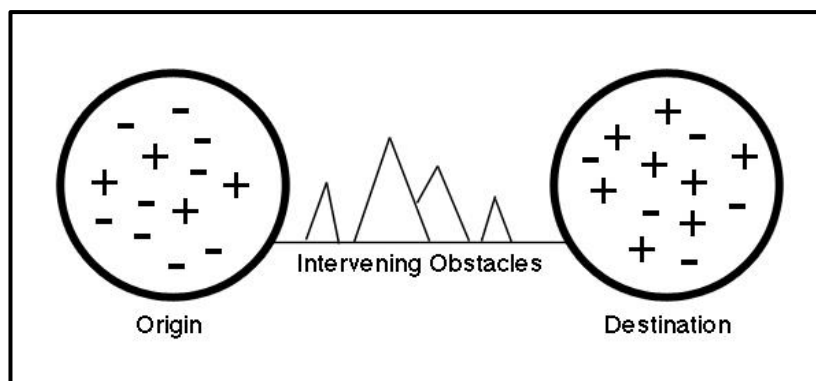
V současné migrační vlně lze nalézt převážně push faktory, které migranty vytlačují ze země původu. Jsou to aktivity samozvaného Islámského státu, radikalizace, džihád, politická a ekonomická nestabilita, bombové útoky. Tyto push faktory dosáhly takové intenzity, že pohnuly vpřed obrovskou migrační vlnou, která stále nemá konce. Samozřejmě existují i pull faktory, které migranty přitahují právě do EU, nicméně lze s jistotou říci, že u většiny z nich nebyly pull faktory rozhodující hybnou silou, a kdyby nebylo zásadních push faktorů, samotné pull faktory by svou intenzitou nestačily migrační vlnu vzedmout.

1.4.3 Teorie racionální volby

Tato teorie má počátky již u Maxe Webera a jeho konceptu racionálního jednání. Teorie vysvětluje chování jedince jako čistě racionální s cílem maximalizovat užitek a minimalizovat náklady. (Coleman, 2000) Preference každého jednotlivce jsou však subjektivní, nelze tedy posoudit, jaké rozhodnutí či preference jsou více racionální, neboť neexistuje žádné objektivní kritérium hodnocení. Racionalita lidského chování nespočívá ve volbě cílů, nýbrž ve volbě prostředků k dosažení těchto cílů. Racionalitu lidského chování lze jinými slovy popsat tak, že jedinec je schopen najít takové cesty, po kterých dojde ke svým cílům s minimálními náklady, neboli efektivně. (Holman, 2011) V cíli pak očekávají maximální přínos.

Z teorie racionální volby ve své podstatě vychází teorie další, migraci bližší, a to neoklasická teorie migrace, která říká, že migrant rozmýšlí a zhodnocuje situaci, hledá, co je pro něj výhodnější a poté migruje. (Drbohlav, a další, 2007) Migraci tedy předchází řada racionálních úvah a rozmýšlení, které vedou k rozhodnutí migrovat nebo zůstat.

Během migrování je pak migrant obvykle nucen překonávat nejen překážky, o kterých věděl již při rozhodování, a které měl možnost racionálně zvážit, ale i o kterých se dozvěděl až při cestě. Zde platí pravidlo přímé úměrnosti, že čím větší jsou překážky, tím efektivnější a stabilnější je migrace. Naopak čím méně překážek, tím větší je nestabilita a migranti dále migrují a nejsou schopni se nikde usadit. (Lee, 1966 stránky 47-57)

Obrázek 2: Zasahující překážky (Lee, 1966 str. 50)

Na příkladu této teorie diplomová práce pracuje s názorem, že migranti se rozhodují k pohybu na základě racionálních úvah. Jejich cílem je EU, která pro ně představuje maximální užitek v podobě politické stability, míru, ekonomické jistoty a sociální péče. Tento užitek je pro ně natolik velký a lákavý, že jsou ochotni podstoupit dlouhou cestu z domovských zemí do neznámých zemí, zaplatit nemalé částky a podstoupit i rizika na holých životech.

Stejně tak EU musí rozhodovat na základě racionálních úvah, zdali otevřít nebo zavřít dveře migrantům, zařídít začleňování nebo uprchlíky segregovat, apod. Tyto úvahy mají vést EU k takovému cíli, ze kterého bude mít co největší užitek, avšak po takových cestách, které s sebou nesou co nejnižší náklady a rizika.

1.4.4 Teorie solidarity

Za solidaritu je obvykle označováno společenské chování založené na pochopení utrpení jiných, vzájemné pomoci a podpoře a soudržnosti mezi všemi sobě rovnými. Solidarita je tedy morální jev, avšak často je spojována s právem. Navazování nových vztahů s ostatními lidmi

je přímo úměrné s mírou pocitu solidarity. Solidarita je považována za součást života. (Durkheim, 2004)

Émile Durkheim rozlišuje dva základní typy solidarity, a to organickou a mechanickou. Mechanická solidarita je spojována s tradiční společností, kde všichni dělají prakticky totéž, a tudíž je mezi nimi pouto jednotnosti. Organická solidarita je založena na dělbě práce, kdy společnost je držena pohromadě odlišností jednotlivců. Čím větší je dělba práce, tím více se jeden člověk stává závislejší na druhém. (Durkheim, 2004)

S uprchlickou vlnou se zvedla rovněž i vlna solidarity. Tuto solidaritu však nelze považovat za solidaritu podle Durkheima, protože dnešní pojetí solidarity nabírá úplně jiný ráz. Jako příklad může posloužit rozdělení solidarity podle francouzského sociologa Françoise Dubeta, který ve třetím rozlišení hovoří o tzv. postmoderní solidaritě, která je charakteristická nezištnou pomocí, ale s očekáváním reciprocit, až bude třeba. (Keller, 2015)

Těžko však lze s jistotou očekávat reciprocitní pomoc od uprchlíků, kterým bylo pomoheno, a to proto, že nevyznávají stejné hodnoty, to za prvé. Za druhé nelze s jistotou říci, že pro ně bude volné zaměstnání, (Keller, 2015) a za třetí nelze s jistotou věřit, že se celá EU na pojetí solidarity shodne.

1.5 Použité metody

Hlavní metodou bude polostrukturovaný rozhovor, který bude proveden s ředitelem Odboru azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra České republiky panem PhDr. Tomášem Haišmanem, s předním českým sociologem, publicistou, generálmajorem v záloze a bývalým vojákem panem PhDr. Antonínem Raškem, dále s Mgr. Janou Rožnovskou, která pracuje mimo jiné také na hotspotech,² a dále s kpt. Mgr. Petrem Novosádem.

² Tzv. hotspoty jsou podpůrné týmy složené z občanů EU, které mají nejvíce postiženým zemím, jako je např. Itálie, pomáhat s registrací uprchlíků, sběrem otisků prstů apod.

Metodou, bez které se žádná práce neobejde, je *desk research*. Je pojmem velmi širokým, jejím úkolem je však redukovat množství informací v textu na sadu ukazatelů, které jsou podstatné pro záměr výzkumu. Dalšími metodami budou: komparace, diskursivní analýza, interpretace právních předpisů a doplňující metodou bude tematická analýza. Pro účely této práce tedy bylo vybráno celkem šest metod jako zástupci kvantitativní i kvalitativní metody, aby práce byla v tomto směru co nejlépe vyvážená.

1.5.1 Rozhovory

Rozhovor je metodou kvalitativní. Práci má přinést odborný pohled na řešený problém očima různých odborníků. Rozdílné osoby mohou mít rozdílné názory, nicméně pokud se na některých bodech shodnou, bude to mít rovněž zásadní vliv na poslední kapitulu věnované možnostem řešení problému. Proto budou rozhovory koncipovány tak, že první tři otázky budou totožné a další tři budou pokládány s ohledem na zaměření jednotlivých osob poskytujících rozhovor.

Ředitel OAMP MVČR je bezpochyby jednou z nejvíce kompetentních osob v ČR, které je díky jejich odbornosti vhodné oslovit pro účely této diplomové práce. Ředitel tohoto odboru má pod sebou veškeré státní úředníky, kteří vykonávají službu v oblasti migrace a azylu, podílejí se na vytváření politik, osobně pracují nejen s uprchlíky, ale s veškerými cizinci s legálním povolením k pobytu na území ČR.

Ředitel Haišman má jako jeden z mála lidí prakticky kompletní informace o situaci ohledně migrační vlny, je vhodným zdrojem. Dále je odborníkem, jehož názor je uznáván a ve směru řešení krize je pro tuto práci nepostradatelný. Při rozhovoru bude kladen důraz na fakta a informace, které nejsou z běžných médií dostupné, a dále na jeho názor co se týče řešení migrační vlny a uprchlické krize.

PhDr. Rašek je oproti PhDr. Haišmanovi člověkem, který již nepatří mezi státní zaměstnance, avšak jeho informovanost vychází z kontaktů a mnohaletých zkušeností. Rovněž pracoval v Centru pro sociální a ekonomické strategie (CESES), tudíž jej lze označit za analytika. Jako voják prošel mnohými zeměmi, seznámil se s rozlišnými kulturami cizích zemí a jejich

obyvatel a získal informace o situacích v těchto zemích. Jako takový odborník bude pro práci přínosem v oblasti příčin migrační vlny a uprchlické krize. Dále bude zjištěn jeho názor na soužití tak rozdílných kultur, jako jsou křesťané (potažmo ateisté) a muslimové neboli evropská a islámská kultura.

Další rozhovor bude s Mgr. Janou Rožnovskou – styčnou důstojnicí pro migraci a doklady, která se podílí na monitoringu a analýze migrační situace přímo v terénu a uprchlickou vlnou nejvíce postižených oblastech. Tento rozhovor bude nepostradatelným zdrojem informací z pohledu člověka, který komunikuje jak s místními úřady, tak s uprchlíky samotnými.

Poslední rozhovor bude proveden s kpt. Mgr. Petrem Novosádem, který v rámci svého služebního postupu a kariéry prošel Cizineckou policií ČR, účastnil se ochrany státních hranic po rozpadu Československé republiky, také vedl kurzy policistů sloužících na letištích ČR a v současné době vyučuje na Střední policejní škole v Holešově mimo jiné předměty týkající se ochrany státních hranic, Evropské integrace a dalších předmětů spojených s výjezdy příslušníků PČR a MVČR do zahraničí. Kpt. Mgr. Novosád má tudíž bohaté zkušenosti v oblasti migrace a dokladů, rozhovor s ním tedy bude přínosem pro poslední kapitolu této práce, konkrétně pro doporučení týkající se ochrany vnějších hranic Evropské unie a kontrola uprchlíků.

Všechny osoby, se kterými bude rozhovor proveden, jsou nebo v minulosti byli zaměstnanci státní správy, byly tedy vybrány s ohledem na zaměření práce. Jediný PhDr. Rašek, který již ve státní správě delší dobu nepůsobí, mohl za tu dobu získat jiný náhled, a to jak z pohledu státní správy, tak z pohledu nezávislého odborníka.

1.5.2 Komparace

Tato metoda bude v práci použita jako prostředek pro srovnání imigračních politik vybraných států vůči migrantům – uprchlíkům. Státy budou vybrány z členských států EU na základě počtu uprchlíků, které do daného státu směřují, rozdílnosti geografické polohy a prezentovanému výrazně diskutovanému přístupu k uprchlíkům.

Pro komparaci byly vybrány následující státy: Česká republika, Spolková republika Německo, Rakouská republika a Řecká republika. Rakousko bylo vybráno s ohledem na svoji polohu a nával uprchlíků přicházející tzv. balkánskou cestou, Řecko rovněž bylo vybráno z důvodu návalu uprchlíků od moře a Turecka. Je tedy třeba rozlišit dvojí způsob příchodu migrantů, a to po souši a po moři, oba druhy hranic je třeba chránit rozdílně. Německo bylo vybráno, protože je v současné době ekonomickým „tahounem“ EU a zároveň cílovou zemí migrantů, je sousední zemí ČR a prezentuje odlišné názory, než například Rakousko a Řecko.

Komparace bude zaměřena na rozdíly v dosavadní migrační a azylové politice a otázky ohledně důvodů, proč dané země prezentují rozdílné názory a nepostupují v souladu jako členské země EU.

1.5.3 Diskursivní analýza

Diskursivní analýza je kvalitativní metoda výzkumu s cílem pochopit souvislosti a význam sociální reality z psaného či mluveného slova. V této práci bude tato metoda použita pro pochopení a výklad politického diskursu a z částí také mediálního diskursu, neboť vzhledem k neexistenci psané literatury k řešenému problému se autor práce musí z velké části spoléhat na zdroje právě z politického a mediálního diskursu.

1.5.4 Tematická analýza

Tematická analýza je metoda pro identifikaci, rozbor a vyhodnocení zkoumaných zákonitostí, organizuje a popisuje nasbíraná data a interpretuje různé aspekty výzkumného tématu. Tato metoda je podobná obsahové či diskursivní analýze, jelikož se zaměřuje na identifikaci, rozbor a vyhodnocení určitých vzorců či témat objevujících se ve zkoumaných datech. Pracuje rovněž s rolí výzkumníka jako „*aktivního prvku, který přemýšlí o datech, hledá v nich spojení a svým způsobem jim rozumí a interpretuje je*“. (Braun, a další, 2006)

Tematická analýza je vhodná při řešení komplexního problému s použitím rozhovorů s experty, interpretace jejich výpovědí a následného schematického zobrazení. Z hlediska kontextu této diplomové práce bude tematická analýza pouze doplňující metodou v kombinaci s ostatními využitými metodami.

1.5.5 Desk research

Desk research je oproti rozhovorům kvantitativní metodou založenou na sběru dat a informací, které již existují, a na jejich analýze za účelem strategického plánování. Pro tuto práci tedy bude využita ve smyslu účelného výběru dat, redukcí velkého množství informací pro cíle práce, jejich analýza za účelem zjištění skutečného stavu věci a jejich vyhodnocení. Bude tudíž zásadní metodou pro rozhodnutí, jakým způsobem migrační vlnu a uprchlickou krizi řešit, jaké nástroje použít a čemu je lepší se vyhnout.

Metoda *desk research* je metodou tzv. sekundárního výzkumu, tudíž je pracováno s existujícími publikacemi a výzkumy, které již byly analyzovány a interpretovány primárními autory. V tomto případě je však zacházeno s informacemi, které jsou k problému již známy, a zároveň je definováno, co je třeba ještě zjistit.

Dokumenty, se kterými bude pracováno, budou především legislativní dokumenty Evropské unie a České republiky, dále odborná literatura týkající se migrace, tiskové zprávy, sekundární analýzy dat a jako primární zdroj údaje z EUROSTATu a FRONTEXu.

1.5.6 Interpretace právních předpisů

V souvislosti s poslední kapitolou bude použita rovněž metoda interpretace právních předpisů především v souvislosti se zákonem o azylu a možnostech, které nabízí nebo naopak nenabízí. Tato metoda poslouží k výkladu obsahu tohoto zákona a následné analýze a hodnocení s ohledem na evropský politický diskurs.

1.6 **Migrace a její pojmy**

Pojem migrace nachází své počátky v latinském slově *migratio* neboli stěhování. Obecnou a nepřiliš složitou definici nabízí Encyklopedie Universum: „*Migrace je prostorové přemísťování obyvatelstva, obvykle souvisí se změnou trvalého bydliště. Migrace vnitrostátní probíhá mezi územími jednoho státu (za prací, do málo osídlených krajín, z vesnice do města), migrace mezistátní přes hranice státu, což se projevuje přírůstky a úbytky obyvatel i přenášením kulturních zvyklostí (akulturace). Mezistátní migrace může být imigrací*

(přistěhovalectvím) nebo emigrací (vystěhovalectvím).“ (Čermák, 2000) Tento pojem však může být vykládán mnohem sofistikovaněji, stejně jako je sama migrace složitým a komplexním procesem. Nelze tedy říci, že podstatu, příčiny a důsledky migrace je možné vyjádřit v několika větách tak, aby mohl být celý proces úplně pochopen. Pro dotvoření obrazu definice migrace jsou proto v následujících odstavcích uvedeny další dvě definice, které první – jednoduchou – definici dále rozvádějí a umožňují hlubší náhled do procesu migrace před dalšími kapitolami práce, které s pojmem budou pracovat.

Definice migrace podle MVČR: migrace – přesun jednotlivců i skupin v prostoru, který je spolu s porodností a úmrtností klíčovým prvkem v procesu populačního vývoje a výrazně ovlivňuje společenské a kulturní změny obyvatel na všech úrovních. S ekonomickým rozvojem se intenzita migrace neustále zvyšuje. (MVČR, 2015)

Jako další příklad byla vybrána definice podle Oldřicha Matouška. Migrací se rozumí pohyb obyvatel z jedné země do druhé nebo z kontinentu na kontinent, tedy migrace mezinárodní. Migrací vnitrostátní Matoušek nazývá přesídlování osob v rámci jednoho státu. Přistěhovalectvím (imigrace) je myšlen příchod osob do státu a vystěhovalectvím (emigrace) odchod osob ze státu jinam. (Matoušek, 2008)

Po definici migrace přichází na řadu celé spektrum dalších pojmů, které se k migraci úzce vážou, jež nelze opomenout, a které tato práce v hojně míře používá.

1.6.1 Migrant vs. uprchlík

Je třeba vysvětlit a rozlišit tyto dva pojmy, které jsou v práci využívány prakticky nejhojněji. Migrant je obecný název pro jakoukoliv osobu migrující z jakéhokoliv důvodu, ať už se jedná o ekonomického, náboženského nebo politického migranta či uprchlíka. Pojmem migrant jsou tedy označeni všichni migranti bez rozdílu.

Pojem „uprchlík“ však vyčleňuje ze všech migrantů toho migranta, který utíká z domovské země z důvodu politického, náboženského, rasového nebo jiného pronásledování.

Pro přiznání statutu uprchlíka se tedy musí jednat výlučně o push faktory, které uprchlíka vytlačují ze země původu.³

Definice uprchlíka v českém právním systému vychází z čl. 43 Listiny a Ženevské konvence. Zákon o azylu stanoví, že *„azyl se cizinci udělí, bude-li v řízení o udělení mezinárodní ochrany zjištěno, že cizinec*

- a) je pronásledován za uplatňování politických práv a svobod, nebo*
- b) má odůvodněný strach z pronásledování z důvodu rasy, pohlaví, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité sociální skupině nebo pro zastávání určitých politických názorů ve státě, jehož občanství má, nebo, v případě že je osobou bez státního občanství, ve státě jeho posledního trvalého bydliště.“* (Sbírka zákonů, 1999)

Uprchlík je dále definován v evropském právním řádu, konkrétně ve směrnici evropského parlamentu a rady 2011/95/EU ze dne 13. prosince 2011, v čl. 2 písm. d): *„uprchlíkem je státní příslušník třetí země, který se v důsledku oprávněných obav před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů nachází mimo zemi své státní příslušnosti a je neschopen přijmout, nebo vzhledem ke shora uvedeným obavám odmítá ochranu dotyčné země, nebo osoba bez státní příslušnosti, která se ze stejných shora uvedených důvodů nachází mimo zemi svého dosavadního pobytu, která vzhledem ke shora uvedeným obavám se tam nechce nebo nemůže vrátit a na kterou se nevztahuje článek 12.“*

1.6.2 Typologie migrace

Řada autorů pracuje s typologií migrace různě. Za nejjobecnější typologii je však nejčastěji uváděna typologie podle Parnwella, který migraci rozděluje dle následujících kritérií: (Parnwell, 1993)

³ Vlastní definice autora.

- I. Kritérium lokalizace
 - a. migrace mezinárodní – v případě migrace z jednoho státu do druhého, mezistátní přesun obyvatelstva; dále lze rozlišit migraci kontinentální a mezikontinentální a v rámci kontinentální migraci regionální (např. region střední Evropy),
 - b. migrace interní – v případě přesunu obyvatel uvnitř jednoho státu, například z jednoho města do jiného; dále ji lze specifikovat na migraci regionální a lokální.
- II. Kritérium příčiny
 - a. migrace dobrovolná- je to akt vědomé volby, zpravidla je hovořeno o migraci pracovní, sloučení rodiny nebo účelu studia,
 - b. migrace nedobrovolná – migrant v podstatě nemá na výběr, pokud chce přežít, rovněž označeno jako nedobrovolné rozhodnutí migrovat; důvody jsou různé: války, sucho, epidemie, hladomor, politické důvody, nebo třeba „jen“ stavba přehrady.
- III. Kritérium časovosti
 - a. migrace permanentní – migranti plánující zůstat v nové cílové zemi doživotně
 - b. migrace dočasná – migranti plánující zůstat jen po určitou dobu, například do skončení války, vydělání peněz, apod.

1.6.3 Historie migrace

Popsat historii migrace je vzhledem k její obsáhlosti poměrně nesnadný úkol. Migrace je stará jako lidstvo samo a celé dějiny by vydaly na několik knih, proto tato část bude velmi stručná a spíše bude odkazovat na podrobnější literaturu. Velice hezky popisuje dějiny migrace profesor Klaus J. Bade, který vyučuje moderní dějiny na univerzitě v Osnabrücku, ve své knize *Evropa v pohybu: evropské migrace dvou staletí*. (Bade, 2005) Dějinám migrace se rovněž věnuje Patrick Manning ve své knize *Migrace ve světových dějinách*, (Manning, 2013) dále kolektiv autorů vč. Manninga v knize *Historie migrace ve světové historii*. (Lucassen, a další, 2010) Historie migrace se liší v každém regionu, periodizace tedy není

jednoduchou záležitostí, nicméně lze zobecnit osm základních epoch celosvětové migrace v průběhu času: (Harzig, a další, 2009)

1. migrace *homo sapiens* z východní Afriky do celého světa,
2. migrace v období raného zemědělství, 15. – 5. tisíciletí př. n. l.,
3. urbanistická migrace v Mezopotámii, Egyptě, Indii, východoasijských zemích až po středomořskou fénicko-helénisticko-římskou epochu,
4. migrace od 5. století př. n. l. do 15. století n. l.,
5. migrace, mezikulturní kontakt a obchodní trasy, 14. – 16. století,
6. migrace v rámci kolonizací, 16. – 18. století,
7. globální migrační systém 19. století,
8. migrace 20. a 21. století.

Tato práce se zabývá migrační politikou 21. století s ohledem na minulé vybrané události úzce související s nynější politikou, z tohoto důvodu není nutné zabývat se historií dopodrobna.

1.6.4 Příčiny migrace

Nejčastějšími vytlačujícími faktory, neboli tzv. push faktory,⁴ kdy lidé opouštějí svou rodnou zemi dobrovolně, jsou politická či ekonomická nespokojenost až nestabilita, špatná nebo dokonce žádná dostupnost tradičních zdrojů obživy a náboženské či etnické předsudky. V případě nedobrovolného odchodu ze země to bývají nejčastěji důvody náboženské či politické, kdy hrozí reálná újma na životě. Faktory, které migranty přitahují do hostitelských zemí, neboli tzv. pull faktory, jsou ekonomická prosperita, politická stabilita, vysoká vzdělanost a její dostupnost a v neposlední řadě pracovní příležitosti. (Matoušek, 2008) Z tiskových zpráv lze vyčíst, že hlavní a nejrozšířenější příčinou migrace jsou ekonomické důvody, pro toto tvrzení však neexistuje relevantní výzkum. (The Economist, 2015) Podobné závěry vyvstaly v rámci jisté bakalářské práce,

⁴ Podrobněji viz kapitola 1.3.2.

(Beran, 2015) další indicie lze nalézt ve starších zprávách pocházejících z určitých zemí. (Parusel, 2009)

1.6.5 Emotivní pojetí migrace

Po teoretických definicích je třeba si uvědomit, že migrace je emotivní záležitostí. (Collier, 2014 str. 12) Každý jednotlivec, který prokáže takovou odvahu a opustí vše, co doposud znal, a vydá se do neznámých krajín hledat štěstí, je velice odvážný a cílevědomý. Z emotivního hlediska se tedy může zdát každá migrační politika, která je spíše uzavřená, jako zlomyslnost vůči těmto cílevědomým migrantům. V případě uprchlíků se tento přístup zdá být až sobecký: pomoc osobám v zoufalé situaci je ignorována. Z tohoto emotivního hlediska migrační politika potřebuje přivést zpět pocit sounáležitosti s těmi, kteří byli ponecháni svému osudu. (Collier, 2014 str. 11)

Z jiného hlediska lze migraci hodnotit jako akt imperialismu v opačném směru: jako pomstu těch, kteří byli kdysi kolonizováni. Migranti budují svoje kolonie, přesouvají zdroje, jsou soutěživí a podkopávají hodnoty svých chudých hostitelů. Z této emotivní perspektivy migrační politika potřebuje ochránit ty, kteří zůstávají na místě. Migrace je emotivní záležitostí, ale emotivní reakce na předpokládané efekty může nasměrovat migrační politiku kamkoliv. (Collier, 2014 str. 12)

O pomstě za kolonie hovoří i přední český redaktor a komentátor Jan Petránek: *„Amerika, Velká Británie a Francie destabilizovaly Mezopotámii a Afghánistán už v roce 1916. (...) Tam pak vládly jako koloniální síly. Ale tyto národy se časem logicky chtěly stát nezávislé. Tato destabilizace vedla k velké nenávisti, až vznikly války. a když těmto uprchlíkům dá někdo tisíce dolarů na cestu, tak pokud nejsem blázen, musím za tím vidět dobrou organizaci, která se snad dá přirovnat k únosům čtyř letadel a útokům na americká dvojčata 11. září. Jsem přesvědčen, že jde o útok na Evropu. Je to geniální plán, jak nám ublížit. Je to Trojský kůň.“* (Petránek, a další, 2015)

Migrační politiky jednotlivých zemí se natolik liší, až se to může zdát nemožné a nesmyslné. Přitom nebylo prokázáno, jestli je uzavřená či otevřená migrační politika lepší, která je horší,

kteřá přináší víc výhod, která víc nevýhod, která má příznivý vliv na ekonomiku a porodnost, a která nikoliv. Japonská uzavřená imigrační politika je důkazem ekonomické prosperity naprosto stejně, jako dubajská, která je naprosto otevřená. Migrační politiky se liší v názorech na práva migrantů, na kulturní asimilaci, na míru znalosti jazyka hostitelské země apod. Jen těžko si lze představit jinou veřejnou politiku, kde by rozdíly byly tolik patrné.

Paul Collier se sám sebe ptá, jestli rozdílnost migračních politik reflektuje sofistikované odpovědi na rozdílnosti poměrů? Odpovídá, že o tom pochybuje. Spíše má podezření, že rozmary ve vytváření politik v oblasti migrace jsou důkazem až toxické souvislosti s vysokou mírou emotivnosti a jen malou znalostí podstaty migrace a jejích aspektů. (Collier, 2014 str. 13)

Výsledek vytváření migrační politiky je matoucí, neboť rozdílnosti nejsou jen mezi jednotlivými zeměmi, ale také v samostatných státech. Migrační politika v jednotlivých zemích osciluje mezi otevřenými dveřmi, které upřednostňují ekonomové, a mezi zavřenými dveřmi upřednostňovanými voliči. Například ve Velké Británii byly dveře otevřené v 50. letech 20. století, částečně zavřené v roce 1968, úplně otevřené od roku 1997 a nyní se opět zavírají. Z části je to způsobeno různými názory dvou nejpočetněji zastoupených britských politických stran – *Labour Party* a *Conservative Party*. (Collier, 2014 str. 15)

2 Imigrační politika EU

Imigrační politiky (včetně azylové) patří mezi novější politiky EU, avšak o to dynamičtější. Největší rozvoj tato politika zaznamenala v devadesátých letech minulého století, kdy stěžejní změnou byla Amsterodamská smlouva. Zvláště se tato kapitola věnuje také azylové politice jako součásti té imigrační. Stručný vývoj posledního čtvrt století je charakterizován v následujících odstavcích, nejprve je však třeba vysvětlit pojmy *uzavřená* a *otevřená* imigrační politika.

EU však v současnosti uplatňuje otevřenou politiku vůči imigrantům, kteří se snaží dostat ze svých domovských zemí do EU, a to tak, že uprchlíky přijímá a snaží se jim pomoci. (Echo24, 2015) Otevřená politika vůči imigrantům vyplývá z legislativy EU, především ze směrnic, které imigrantům usnadňují vstup do EU.⁵ Uzavřená imigrační politika je pravý opak otevřené, hranice pro imigranty jsou uzavřené a jejich vpuštění podléhá buď pečlivé kontrole a výběru, nebo nejsou vpouštěni vůbec. EU jako celek tedy propaguje politiku otevřenou, nicméně některé členské státy (například Maďarsko, Rakousko) v praxi začínají aplikovat jiný přístup, protože za dané situace s takovou politikou nesouhlasí a přejí si uzavřít hranice.

Jedním z prvních kroků v oblasti imigrační politiky bylo zřízení organizace EUROPOL, neboli The European Police Office, návrhy na zřízení padaly již v 90. letech minulého století. Tato organizace se primárně zabývá bojem proti organizovanému zločinu na mezinárodní (evropské) úrovni, přičemž do agendy patří mimo jiné rovněž pašeráctví a nelegální imigrace. (Europol, 2016)

V květnu 1999 vstoupila v platnost již zmíněná Amsterodamská smlouva, která přeřadila imigrační (a azylovou) politiku do prvního pilíře z původního třetího, stala se tak jednou z prioritních politik EU. V říjnu 1999 byly podniknuty první kroky ke společné imigrační (a azylové) politice na summitu ve finském městě Tampere, na který později v roce 2004

⁵ Blíže viz kapitola 2.1.

navázal Haagský program, díky němuž měl být z Evropy během pěti let prostor bezpečnosti, spravedlnosti a svobody. (EurActiv, 2006)

V roce 2004 byl přijat dvouletý program AENENAS pro finanční a technickou asistenci třetím zemím v oblasti migrace a azylu. Jeho cílem bylo zlepšení řízení migračních toků. (European Commission, 2004)

Dále byla v roce 2008 přijata tzv. Průmská smlouva, kterou ratifikovalo sedm členských států a dalších osm souhlasilo s přistoupením. Průmská smlouva se týká výměny informací o významných událostech, zefektivnění boje proti terorismu a přeshraniční trestné činnosti a dalších forem přeshraniční policejní spolupráce. (Evropská komise, 2008)

V letech 2007 a 2008 došlo k významnějšímu rozšíření Schengenského prostoru, mezi vstupující země patřila rovněž ČR. V roce 2008 pak byl přijat Evropský pakt o přistěhovalectví a azylu, který stanovil pět základních závazků:

- *„upravit legální přistěhovalectví s ohledem na priority, potřeby a absorpční schopnost každého státu*
- *bojovat proti nedovolenému přistěhovalectví, zejména zajistit návrat neoprávněně pobývajících cizinců do jejich země původu nebo do země tranzitu*
- *posílit ochranu hranic*
- *budovat Evropu azylu (výměna informací, analýzy, sdílení zkušeností, pomoc „postiženým“ členským státům, zavedení jednotného azylového řízení)*
- *vytvářet globální partnerství se zeměmi původu a tranzitu a zároveň podporovat součinnosti mezi migrací a rozvojem.“* (EurActiv, 2006)

Stockholmský program přijatý v roce 2009 měl pro období 2010 – 2014 za úkol posílit v EU dosavadní nástroje a zefektivnit spolupráci v oblasti práva, bezpečnosti a svobody, přistěhovalectví a občanství. V roce 2014 již nebyl stanoven nový program, nicméně byly vymezeny strategické směry pro období 2014 – 2020, které obsahují pokyny pro úpravu

a provádění stávajících nástrojů a postupů. Opět zde byla zmínka o nutnosti jednotného postupu pro poskytnutí mezinárodní ochrany. (EurActiv, 2006)

Dopady těchto programů však lze nalézt téměř výhradně v oblasti nelegální migrace, v usnadnění imigrace určitým skupinám, o kterých je pojednáno v kapitole 2.2 a ve vytvoření informačních systémů umožňujících členským státům sdílet informace v oblasti nelegální migrace (například Schengenský informační systém) a v oblasti víz (Vízový informační systém). V ostatních oblastech je spolupráce nejistá.⁶

2.1 Aktéři

Hlavními aktéry imigrační politiky na poli EU jsou Evropská komise, Rada Evropské unie, respektive členské státy. Evropský parlament zaujímá specifické postavení, které se mění v důsledku změn kompetencí a také díky volbám. Další aktéři mohou být rozlišeni podle míry spolupráce s jednotlivými aktéry zmíněnými výše, jmenovat lze například Hospodářský a sociální výbor. Dalším doplňujícím aktérem je níže zmíněný a blíže specifikovaný úřad EASO – European Asylum Support Office.

Z globálního hlediska se nejedná o relevantní aktéry, přestože vliv na hlavní aktéry je nesporný. Jedná se tedy o vedlejší aktéry, kteří přímo nebo nepřímo spolupracují s Radou a členskými státy jako jedním aktérem a Komisí jako dominantním aktérem.

2.2 Imigrační politika EU po Amsterodamské smlouvě

Od přijetí Amsterodamské smlouvy se EU zavázala rozvíjet společnou imigrační politiku, primárně v podobě dlouhodobých programů, z nichž některé byly představeny výše. Společná imigrační politika EU je kromě programů a koncepcí prováděna formou směrnic orgánu EU,

⁶ Založeno na vlastních zkušenostech autora této práce.

kteří jsou pro všechny členské státy závazné,⁷ a které jsou implantovány do legislativy jednotlivých zemí.

Za jednu ze zásadních směrnic je třeba považovat Směrnici Rady 2003/86/ES ze dne 22. září 2003 o právu na sloučení rodiny. Tato Směrnice má v celé EU zásadní slovo při rozhodování o povolení k pobytu cizince, který má v tom kterém státě blízkého rodinného příslušníka s povoleným pobytem. Směrnice usnadnila především jádru rodiny (myšleno manželé a nezletilé děti) získání povolení k pobytu, pokud nositel oprávnění ke sloučení – cizinec disponuje platným povolením k pobytu za daným účelem nebo byl cizinci přiznaný status uprchlíka a udělena mezinárodní ochrana nebo azyl. (Směrnice ES86, 2003)

Některé směrnice usnadnily získávání povolení k pobytu studentům, žákům na výměnných pobytech, účastníkům odborných neplacených stáží nebo dobrovolné služby, (Směrnice ES114, 2004) vědcům (Směrnice ES71, 2005) a zaměstnancům s vysokou kvalifikací. (Směrnice ES50, 2009) Další směrnice se zabývají právním postavením cizinců v EU, (Směrnice ES109, 2003) svobodným pohybem občanů EU a jejich rodinných příslušníků (Směrnice ES38, 2004) a opatřeními proti nelegálnímu zaměstnávání. (Směrnice ES52, 2009) Tzv. návratová směrnice z roku 2008 zase stanovila pravidla pro navrácení cizinců ze třetích zemí, kteří v členském státě EU pobývají nelegálně. (Směrnice ES115, 2008)

Jak lze vyčíst z předcházejících odstavců, imigrační politiku EU je možné označit spíše za otevřenou, nežli uzavřenou. Svou politikou velice usnadnila a urychlila přístup migrantům směřujícím do EU za vybranými účely. Dále bojuje proti nelegálnímu pobytu a zaměstnávání, avšak s nárůstem počtu migrantů vzrostly také nároky na účinný boj proti ilegalitě, a tudíž výsledky nejsou uspokojující.

2.3 Azylová politika EU

Jak již bylo zmíněno v úvodní části této kapitoly, azylová politika EU patří mezi priority EU jako celku, vychází ze Ženevských úmluv a Listiny základních práv EU. (Sy, 2016)

⁷ Existují však výjimky.

Kořeny sahají až do 50. let minulého století, kdy vznikla Mezinárodní organizace pro uprchlíky (IRO), poté byl založen Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR), který měl pomoci obětem druhé světové války – evropským uprchlíkům bez domova. Některé instituce EU dokonce mají legislativní, výkonné a soudní pravomoci v oblastech přímo souvisejících s mandátem UNHCR. Tento úřad sleduje vývoj evropské azylové politiky, vydává o ní zprávy, návrhy a postřehy a doporučuje postupy a změny jak pro EU jako celek, tak i jednotlivým 28 členům. (wtmedia.net, 2016)

V devadesátých letech minulého století vznikla první část tzv. Dublinského systému (Dublin I), který stanovil pravidla pro určení jediné země v rámci členských států EU, Norska, Islandu, Lichtenštejnska a Švýcarska, která projedná žádost cizince o mezinárodní ochranu a o této žádosti také rozhodne, ačkoliv žádost mohla být podána kdekoliv na území výše zmíněných států. (MVČR, 2016)

Dublinský systém musel být po přijetí Amsterodamské smlouvy upraven, proto Rada přijala Nařízení č. 343/2003 upravující kritéria, která mají určit odpovědnost členského státu za žádost o azyl (Dublin II). V této souvislosti vznikl informační systém EURODAC, do kterého členské státy ukládají otisky prstů všech žadatelů o mezinárodní ochranu a nelegálních imigrantů zadržovaných na hranicích. (MVČR, 2016)

V únoru 2006 Evropská komise přišla s návrhem na posílení spolupráce v oblasti azylu, kterým navázala na Haagský program. Hlavními cíli byl jednotný postup při vyřizování žádostí o azyl, přístup všech členských států do jednotného informačního systému a zabývání se jednotlivými otázkami v oblasti azylového systému, jako například ubytovací kapacity. (EurActiv, 2006)

Amsterodamská smlouva byla stejně jako v případě imigrační politiky stěžejním okamžikem, který azylovou politiku posunul mezi priority. Od roku 1999 se tedy EU zabývá zavedením společného azylového systému a hlavně jednotného azylového řízení. V roce 2001 na to navázala smlouva z Nice, která EU nařídila do pěti let stanovit kritéria a postupy pro určení členského státu, který bude příslušný k posouzení žádosti o azyl,

a dále stanovit minimální normy pro přijímání žadatelů o azyl, právní postavení uprchlíků a postupy. (Sy, 2016)

V roce 2009 přišla Lisabonská smlouva, která stanovila nový cíl v oblasti azylové politiky, a to vytvoření společného systému s jednotnými předpisy a postupy. V roce 2010 následovalo založení Evropského fondu pro uprchlíky (ERF), který má za úkol podporovat členské země EU při zajišťování podmínek pro přijímání uprchlíků, vysídlených osob a osob zařazených do doplňkové ochrany tak, aby bylo uplatňováno spravedlivé a efektivní azylové řízení a postupy a byla chráněna práva osob, které potřebují mezinárodní ochranu. ERF dále umožňuje efektivní fungování azylových systémů. Ve výkonném období let 2008-2013 obdržel ERF dotace ve výši 628.000.000 €. (wtmedia.net, 2016)

Jakýmsi vrcholným dílem většiny výše zmíněných programů a jednání je Společný evropský azylový systém (CEAS). Jeho stavebními kameny jsou Závěry Evropské rady z Tampere, Haagský program a dále také Zelená kniha o budoucím společném evropském azylovém systému z roku 2007, celkově CEAS završilo přijetí Stockholmského programu. Pro realizaci CEAS jsou určeny prostředky z Azylového, migračního a integračního fondu (AMIF). (EurActiv, 2006)

Rok 2011 přinesl události arabského jara a zároveň počátek současné uprchlické krize. Rovněž v tomto roce vznikl úřad EASO – European Asylum Support Office, který působí jako centrum odborných znalostí o azylu, přispívá k rozvoji společného evropského azylového systému tím, že zajišťuje spolupráci a usnadňuje koordinaci mezi členskými státy. Dále poskytuje praktickou, technickou i operativní podporu a poskytuje důkazy pro tvorbu migrační politiky EU i dalších politik s přímým či nepřímým dopadem na oblast azylu.

Zavedením již výše zmíněného systému Eurodac byla naplněna malá část cílů a priorit EU. O jednotném azylovém řízení a společném systému se od roku 1999 v podstatě jen hovoří a kroky učiněné k zavedení dosud nebyly dostatečné. Evropská rada v červnu 2014 zopakovala, že *„plné provedení společného evropského azylového systému (CEAS) do vnitrostátního práva a jeho účinné provádění je absolutní prioritou“* (Sy, 2016), ale dosud

se tak nestalo. Již víc než 15 let tedy společný azylový systém a azylové řízení patří mezi priority v oblasti azylové politiky, avšak stále se je nepodařilo zrealizovat.

Při současné migrační krizi lze polemizovat a pochybovat, jestli již na zavádění společných azylových opatření není příliš pozdě. Je možné, že pokud by byla zavedena před krizí, EU by se mohla se současnou situací vyrovnávat o něco snadněji. Někteří kritikové jsou dokonce názoru, že zavedení společných azylových opatření by v současnosti mohlo znamenat i rozpad EU. (Hokovský, a další, 2015)

2.4 Supranacionalizace

Supranacionalita neboli princip nadstátnosti patří spolu s principem subsidiarity a proporcionality mezi základní principy fungování EU. Supranacionalita přenáší určité pravomoci z členských států na EU a naopak subsidiarita a proporcionalita zachovává pravomoci členských států rozhodovat samostatně o záležitostech, které nespádají do výlučné pravomoci EU. (Chateau, 2015) Imigrační politika se stala součástí prvního pilíře díky Amsterodamské smlouvě, a tak EU udává členským státům jakýsi koncept, kam by se imigrační politika měla ubírat, vydává směrnice a nařízení v některých konkrétních záležitostech,⁸ nicméně samotný proces přijímání či naopak nepřijímání migrantů zůstává stále v kompetenci národních států.

Kritickým bodem imigrační politiky se tak stala otázka, jak efektivně zvládnout dvě protikladné síly: na jedné straně ekonomika a globalizace nutící ke stále větší otevřenosti pro udržitelnost rozvoje a konkurenceschopnost, na druhé straně politika chránící národní liberální stát, integritu společnosti a tak své občany. Vzhledem k těmto permanentně bojujícím silám se imigrační politika v Evropě stala vzhledem k jejím stanoveným cílům značně neefektivní, přičemž ale stabilita a rozvoj evropských států jsou závislé právě na schopnosti ovládat migraci. (Massey, 1998)

⁸ Například právo na sloučení rodiny.

Z výše řečeného vyplývá, že jednotlivé státy nejsou schopny racionálně a efektivně vyřešit problémy spojené s migrací, což však ohrožuje jejich ekonomický vývoj. Odstraněním vnitřních hranic a otevřením trhu vyvstala otázka, zda by na supranacionální úroveň neměla být přenesena také imigrační politika, která je však poměrně citlivou a tradiční politikou národních států, navíc úzce spojenou se státní suverenitou.

Otázkou tedy zůstává, zdali je v dnešní době snazší pokusit se migraci ovládnout v rámci jednotlivých států, anebo je výhodnější přenést kompetence na EU, tedy na supranacionální úroveň. Obě varianty nesou své výhody a svá rizika, které jsou pro přehlednost shrnuta v následující tabulce.

Národní vs. nadnárodní imigrační politika		
	Národní imigrační politika	Nadnárodní imigrační politika
Pozitiva	<ul style="list-style-type: none"> - sledování vlastních zájmů - bez nutnosti přizpůsobovat se většině - rychlejší rozhodování 	<ul style="list-style-type: none"> - finanční zdroje - personální zdroje - vystupování jako celek neboli velký aktér s větší vahou slova - objektivní rozhodování
Negativa	<ul style="list-style-type: none"> - subjektivní rozhodování - omezené finanční zdroje - omezené personální zdroje (armáda, policie) - menší aktér 	<ul style="list-style-type: none"> - proces rozhodování - nucené přizpůsobení se většině

Tabulka 2: Národní vs. nadnárodní imigrační politika (autor práce)

Z tabulky v podstatě vyplývá, že více pozitiv a méně negativ se pojí s nadnárodní imigrační politikou. Přesto to pro všechny státy nemusí platit stejně v závislosti na jejich geopolitické

poloze a celkovému národnímu naladění. Obecně však lze říci, že výhody přesunu imigrační politiky na supranacionální úroveň převažují nad nevýhodami.

Dále je třeba zmínit, že s postupnou evropskou integrací se mění také postavení občana, který se – ačkoliv velice pomalu a opatrně – přesouvá z občana s národní a teritoriální identitou na evropského občana. Díky dobré historické zkušenosti s evropskou integrací tak EU v roce 2008 měla potenciální možnost přenést imigrační politiku na supranacionální úroveň bez zásadního ohrožení základních principů EU. (Geddes, 2008)

Otázka harmonizace imigrační politiky v roce 2016 otevírá debatu na úrovni EU, přičemž převažují (zjednodušeně řečeno) dva hlavní názory na příčiny přenosu pravomocí na nadnárodní úroveň. První názor vychází z neofunkcionalistické tradice evropské integrace, kde integrované oblasti díky své provázanosti vytváří další oblasti, které bude nutné harmonizovat. Jinak řečeno, otevření evropské zóny volného pohybu zboží, osob a služeb přivedlo nutnost vytvoření kompenzací potřebných pro udržení veřejného pořádku v EU. (Wallace, a další, 2010 stránky 459-460) Jednotlivé státy již tedy nejsou schopny zvládat migraci na své úrovni, a to díky globalizaci a tlaku na hledání mezinárodního řešení vlastních problémů. Supranacionalizace je tedy dílem klesajících schopností národních liberálních států migraci kontrolovat, což je způsobené zrychlující se globalizací, dynamikou migrace a normami mezinárodního práva. (Faist, a další, 2007)

Druhý převládající názor naopak vyzdvihuje perspektivu národního státu, který má i přes výše uvedené překážky dispozice pro zvládnutí migrace a udržení kontroly svých hranic. EU tak pouze poskytuje svým členským státům vhodný právní a institucionální rámec ke vzájemné spolupráci, přičemž cílem je zmírnit finanční náklady a negativní externality. (Faist, a další, 2007) Dalším argumentem je snaha o eliminaci politického napětí v členských státech pomocí přesunu problému na nadnárodní (supranacionální) úroveň. (Guiraudon, 2003)

O otázce supranacionalizace hovořil v rámci rozhovoru pro tuto práci také ředitel OAMP PhDr. Tomáš Haišman, který si myslí, že posílení federalizace EU by v této době bylo pouhým zneužitím současné krize pro posílení zájmů EU a jejích elit. Problémem

rozhodovacího procesu EU je totiž jeho zdoluhavost při hledání kompromisů. Historicky vzato, pokud měl evropský národní stát nějaký problém, vždy ho sám případně ve spolupráci s dalšími státy vyřešil, a to s vysokou mírou důstojnosti při zachování lidsko-právních aspektů a minimalizaci bezpečnostních rizik. (Haišman, 2016)

PhDr. Haišman dále říká, že krok zpátky v tuto chvíli již není možný, protože v rámci EU byla vybudována úřednická a – dá se říci – parlamentní „supraúroveň“ s cílem vládnout Evropě, a tak cesta k řešení bude dlouhá. Další postupy federalizace EU v podobě pohraničních stráží apod. ale považuje za ještě větší rozmělnění odpovědnosti národních států, což může vést ke ztrátě evropských hodnot, které EU má nebo ještě před uprchlickou krizí měla. (Haišman, 2016)

3 Současná migrační vlna

Od začátku roku 2015 již do Evropy dorazilo více než milion běženců. Jejich cesta je plná nebezpečí, mnoho jich umírá, nicméně uprchlická řeka i nadále plyne, přestože jejich budoucnost v EU, do které směřují, je velmi nejistá. Tato kapitola se tedy zaměřuje na definování příčin migrační krize, analyzuje její vývoj, komparuje postoje vybraných členských států EU ke krizi, zvažuje důsledky uprchlické vlny a predikuje další vývoj. Kromě citovaných zdrojů se kapitola opírá rovněž o rozhovory provedené s PhDr. Tomášem Haišmanem, PhDr. Antonínem Raškem, Mgr. Janou Rožnovskou a kpt. Mgr. Petrem Novosádem.

3.1 Příčiny

Obecné příčiny migračních vln byly popsány již v kapitole 1.5.4, tato kapitola se tedy zabývá konkrétními příčinami současné migrační vlny. Ještě před tím je však třeba uvést příklad některé minulé migrační vlny, aby mohla být i ta současná lépe zapojena do kontextu.

Jako příklad tedy poslouží turecká emigrace do Německa v letech 1955 – 1975, v roce 1991 byli němečtí Turci sečtení do celkové sumy 1.500.000 osob. (Křečková Tůmová, a další, 2003) Tato migrační vlna byla způsobena nábořem nekvalifikovaných pracovních sil v Německu, a tedy se jednalo o pull faktor lepšího výdělku a živobytí přitahující turecké občany do Německa. Tato vlna navíc probíhala v poměrně dlouhém časovém období dvaceti let, velké počty lidí tudíž nebyly tolik nárazové, měly čas se rozprostřít a Německo mělo dostatek času je vstřebat.

Příčiny současné migrační vlny není lehké s přesností určit. Tato situace je však specifická vzhledem ke své době a k uspořádání světa, které nikdy v minulosti nebylo stejné, jako právě dnes. Globalizace rovněž ještě nikdy nebyla v takové fázi, jako je dnes, aby bylo možné ohlédnout se do minulosti a vzít si z ní stoprocentní ponaučení, protože vždy bude konstelace jiná.

Rovněž výše uvedený příklad není srovnatelný se současnou migrační vlnou, protože turecká migrace probíhala v delším časovém období, kdežto nyní migranti putují masivně a naráz ve velkých počtech. Příčiny dnešní migrační krize jsou rovněž odlišné od té turecké z minulých let, nicméně jistou podobnost lze nalézt v tom, že německá kancléřka Angela Merkelová se nechala slyšet, že migranti jsou pro její zemi přínosem pracovním a demografickým, a tedy zruší bariéry vstupu do země a všechny uprchlíky přijme. (ČTK, 2015) Může to být tedy jeden z pull faktorů, nicméně – jak vyplývá z níže uvedeného – push faktory převládají.

Existuje řada odborníků, kteří se příčinami migrační krize zabývají nebo o nich hovoří. V ČR je jedním s nich PhDr. Antonín Rašek, který říká, že migrační krize má tři příčiny: tou první je prohlubující se sociální nerovnost. Druhou příčinou jsou vládnoucí elity blízkého východu, které nejsou schopny řešit ekonomické problémy a spoléhají se pouze na své nerostné bohatství. Třetí příčinou jsou konflikty, které pomohly rozpoutat Spojené státy americké (a také EU) v rámci boje s terorismem po útocích 11. září 2001 svými vojenskými zásahy v postižených místech a snahou o jejich demokratizaci, o kterou tam nikdo nestál. (Rašek, 2016)

Kpt. Novosád si myslí, že za vznikem migrační vlny je kombinace více vlivů a faktorů, především události Arabského jara následované nestabilitou a nepřehlednou situací v Sýrii a prohlubující se občanskou válkou, a také vznik Islámského státu, který působí rovněž v některých částech Sýrie. Někteří migranti se chtějí dostat do západní Evropy, kromě obav o svůj život a zdraví i z důvodu ekonomických. (Novosád, 2016)

Ředitel Haišman má oproti předchozím respondentům rozdílný názor. Migrační krizi dle jeho názoru způsobila sama EU zanedbáním svých povinností, přičemž business s migranty je velice lákavý a ziskový, EU pouze dala příležitost tím, že podcenila své blízkovýchodní „přátele“. Pro migrační krizi je navíc charakteristická vysoká míra organizovanosti pohybu – migranti jsou výborným artiklem pro destabilizaci Evropy. (Haišman, 2016)

Paní Rožnovská v rozhovoru pro tuto práci shrnula push faktory: „Podle mého názoru je (migrační vlna) způsobená především konflikty v zemích v těsném sousedství Evropy a EU a politickou nestabilitou v těchto zemích, což má vliv také na ekonomiku. Tím jsou myšleny i důsledky na každodenní život, hospodářství.“ (Rožnovská, 2016)

Uprchlíci si však dále volí, do které země mohou jít. Paní Rožnovská dále uvedla, že: „EU je stabilní zemí a nabízí hojnější a lepší život pro uprchlíky“, z toho je patrné, že teorie racionální volby přiměla migranty zvolit si právě Evropu, která má pro ně nejvýhodnější podmínky, programy, je bohatá a navíc díky svým postojům i ochotná se o ně postarat.

Jana Rožnovská spatřuje cílenost této krize právě volbou EU jako cílové destinace. Nemyslí si, že by migrační vlna byla celkově cílená na destabilizaci Evropy, ale dle jejího názoru teroristé migrační vlnu zneužívají, protože jim k tomu nastaly vhodné podmínky. Neshoduje se tak plně s názorem pana ředitele Haišmana, nicméně určitou jeho část potvrdila.

Celkově se však respondenti ohledně příčin migrační vlny shodují v názoru, že je to způsobeno destabilizací zemí původu v mnoha oblastech a EU byla vybrána jako cílová země pro své životní podmínky a vysoký životní standard.

Dalším odborníkem je generál Andor Šándor, se kterým sice vlastní rozhovor pro tuto práci proveden nebyl, nicméně tímto tématem se zabývá a je dostupná celá řada rozhovorů, které s ním již byly provedeny. Gen. Šándor za příčinu vlny považuje především řadu konfliktů, ale také politiku otevřených dveří některých evropských zemí, jež imigranty do Evropy lákají. Rovněž uznává také roli Islámského státu: „Islámský stát nepochybně způsobil migrační vlnu tím, jak rozšířil svá území v Iráku a do části Sýrie, když začal systematicky čistit nová území od jezídů, obsadil dvoumilionový Mosul apod. a způsobil, že lidé z těch oblastí utíkali.“ (Daniel, 2016)

V jiném rozhovoru gen. Šándor hovořil o tom, že konflikty v zemích blízkého východu a severní Afriky byly způsobeny zasahováním západních mocností a tzv. „vyvážením demokracie“. Podle Šándora západní země nepochopily, že jejich „demokratické dobro“ tam nikomu nic neříká a nikdo o něj nestojí. „To jsme v roce 2001 nemohli tušit, že se Sarkozy

a Cameron tak trochu pomatou a za pomoci USA svrhnou Kaddáfího, který zcela nepochybně nebyl demokratický politik, byl to tyran, ale držel tu zemi pohromadě. A my jsme ho svrhli?“(Kociánová, a další, 2015) Názor gen. Šándora může být považován až za extremistický, nicméně jako názor uznávaného a vyhledávaného odborníka na terorismus jej nelze vypustit či přehlédnout.

Gen. Šándorovi oponuje jiný odborník – Jiří Pehe, který říká, že intervence západu (potažmo USA) do zemí blízkého východu byla naopak málo důsledná především, co se týče následné péče po dobytí země – investice do zlepšení ekonomických podmínek, zavedení skutečně funkční správy a důslednější boj s teroristy. (Pehe, 2015)

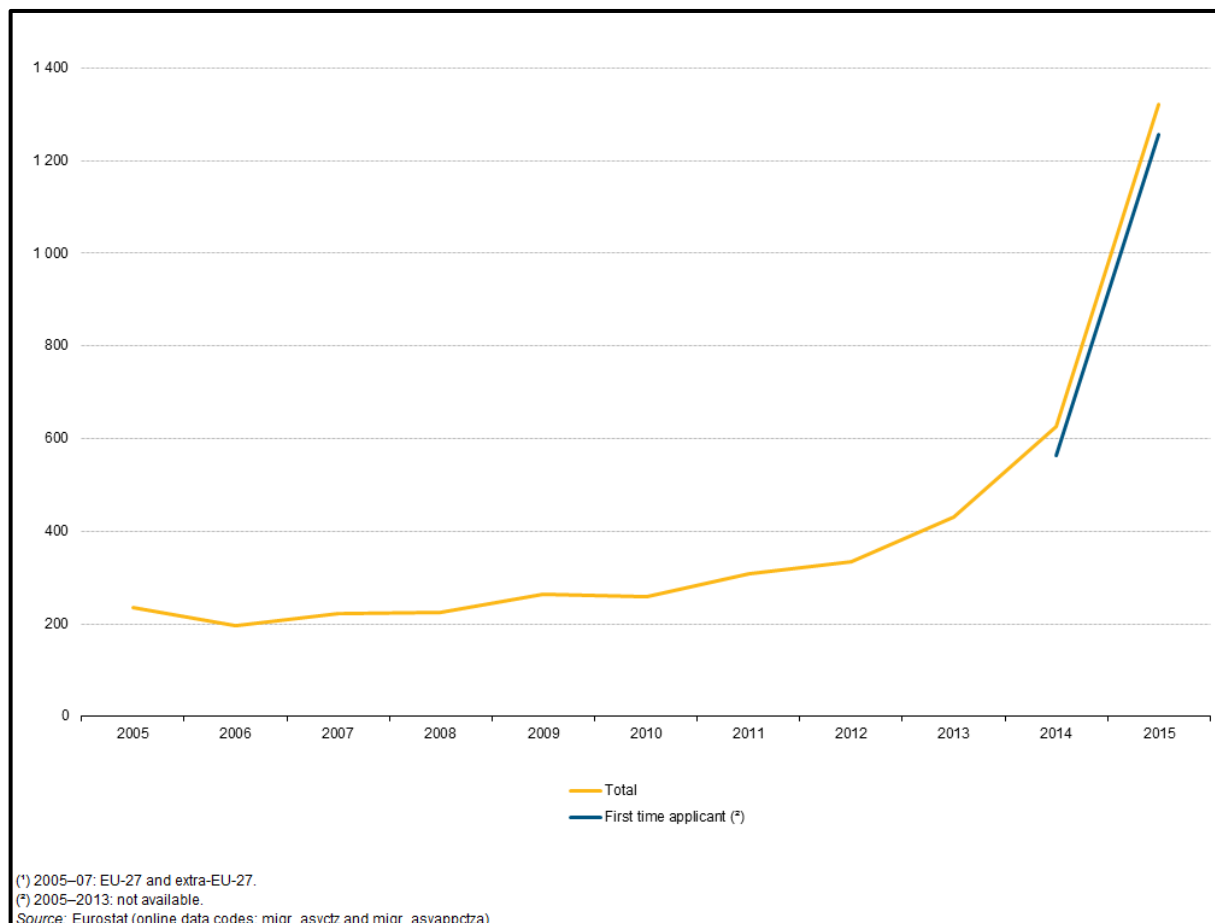
V jenom se nicméně shodují prakticky všichni, a to že příčina migrační krize je kombinací několika, v některých případech i uměle vyvolaných faktorů, které zapříčinily migrační vlnu, a které je třeba řešit komplexně.

3.2 Vývoj

Za kořeny současné migrační vlny se obecně považují události tzv. arabského jara v roce 2011, po kterých se zvýšil počet nelegálních migrantů ze severní Afriky. Od té doby počet migrantů vstupujících na půdu EU narůstal zhruba o 70.000 osob ročně, avšak až do 13. dubna 2015 tomu nikdo z Evropy nevěnoval pozornost. 13. dubna loňského roku obrátila pozornost na masivně vzrůstající počet migrujících osob až tragédie ve středozemním moři, kdy utonulo na 400 osob. Ani ne po týdnu v moři zahynulo dalších 850 lidí, všichni se snažili dostat do Evropy za mizivou vidinou lepšího života. (Milenkovičová, 2015)

Od této chvíle nabraly události rychlý spád. Následovaly nálezy mrtvých těl v chladírenském voze, dětské tělo vyplavené mořem a každodenní zprávy o miliónech lidí na cestě do Evropy. To vše tvoří dohromady emoce, které nyní hýbou celou EU. K tomu se navíc po posledních teroristických útocích v Paříži a Bruselu přidal navíc strach, že s uprchlíky plynou do Evropy také islámští radikálové, což se později také potvrdilo, jak již bylo zmíněno v úvodu.

Následující graf vystihuje nárůst počtu žadatelů o azyl od roku 2005 do roku 2015, tedy v období 10 let. Zhruba od poloviny roku 2014 byl zaznamenán prudký nárůst především cizinců, kteří o azyl žádají poprvé, tedy nově přicházejících uprchlíků. Celkový počet azylantů v EU činil zhruba v polovině roku 2015 přes 1.300.000 osob, přičemž na začátku roku 2014 jich bylo pouze něco přes půl milionu.

Obrázek 3: Vývoj počtu žadatelů o azyl v Evropské unii 2005-2015 (Eurostat, 2016)

Migranti a uprchlíci do Evropy putují prostřednictvím tří ustálených tras: (Banulescu-Bogdan, a další, 2015)

1. Centrální středozevní trasa

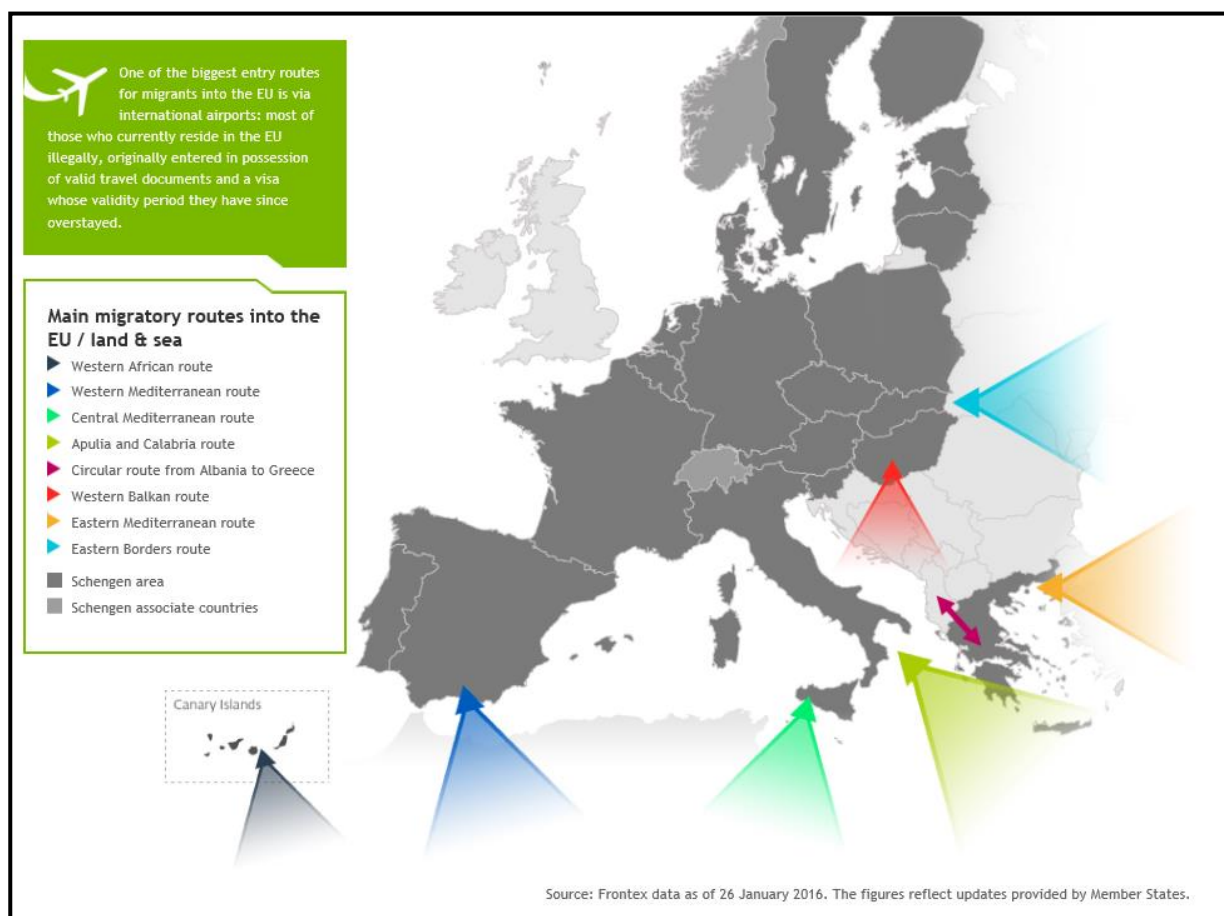
Tato mimořádně nebezpečná cesta vede prostřední částí středozevního moře prostřednictvím pašeráků, na rybářských loďkách z přístavů v Libyi, Tuniska nebo Egyptě. Po tragédiích v dubnu 2015 a destabilizaci Libye se množství osob využívajících tuto trasu výrazně snížilo, nicméně stále se jedná o primární trasu subsaharských národů, které nemají alternativní možnosti.

2. Východní středozevní trasa

Tato námořní trasa převzala prim v roce 2015, více než 350.000 uprchlíků v prvních devíti měsících překročilo hranice mezi Tureckem a Řeckem právě prostřednictvím této trasy. Jde o poměrně krátkou námořní cestu a její bezpečnost je mnohonásobně vyšší, než u trasy první. Touto trasou přicházejí do Evropy především Syřané, ale také Afghánci a Pákistánci, a to často bez pomoci pašeráků.

3. Balkánská cesta

Především Maďarsko zažívá nápor uprchlíků pocházejících z Kosova a Albánie, ale v první řadě pojímá většinu migrantů, kteří putují dál do Evropy z Řecka, kam se dostali po druhé trase. Jak se zvyšuje provoz v Řecku, zvyšuje se také provoz balkánské cesty.

Obrázek 4: Mapa migračních tras směřujících do Evropské unie (Frontex, 2016)

Pouze za leden 2016 použilo východní středozevní trasu celkem 68.671 osob, z toho 25.981 Syřanů a 16.051 Afghánců. Nejnebezpečnější trasu přes středozevní moře do Itálie v lednu 2016 zvolilo celkem 5.609 cizinců, z nichž nejpočetněji zastoupený národ byli Nigerijci v počtu 883, Gambijci v počtu 836 a Senegalci v počtu 582. (Frontex, 2016)

Dále však existuje ještě jedna trasa, která sice nebyla zvoleným zdrojem zařazena mezi hlavní, přesto se nyní zdá být i početněji využívaná a rozhodně nezanedbatelná. Jedná se o východní středozevní trasu ze severu Afriky do Španělska, přičemž v lednu 2016 se takto dostalo do Evropy na 7.164 migrantů, z toho vyčnívala Guinea v počtu 1.991 osob, Alžírsko v počtu 1.052 a Maroko v počtu 828 osob. (Frontex, 2016)

Málo zmiňovaná je rovněž trasa na Kanárské ostrovy, které sice patří do Schengenského prostoru, nicméně dostat se z nich na evropský kontinent je pro migranty téměř nemožné. Migranti mající za cíl právě Kanárské ostrovy tam pak většinou zůstávají. Za rok 2015 na Kanárské ostrovy dorazilo celkem 874 osob, z toho 365 Guinejců, 136 příslušníků Pobřeží slonoviny a 85 Gambijců. (Frontex, 2016)

Vzhledem ke skutečnosti, že konflikty v zemích, odkud migranti přicházejí, stále mají svůj konec v nedohlednu, lze předpokládat, že migrační vlna stále neskončila a EU může očekávat další nárůst. Některé země jako například Maďarsko nebo Makedonie již postavily ploty, které mají zabránit nekorigovanému přechodu hranic. (Barochová, 2015) Uprchlíky také provází řada protestů pořádaných jak samotnými uprchlíky,⁹ tak občany zemí, kam by měli uprchlíci směřovat.¹⁰ (ČTK, 2015)

3.3 Hlavní problémy migrační vlny

Hlavní problémy celé migrační krize vyplývají již z výše uvedeného. Pro přehlednost je však nyní uvádí tato podkapitola, která v každém odstavci rozebírá jeden konkrétní problém.

Prvním problémem je samozřejmě obrovský počet migrantů mířících do EU. S velkými počty migrantů přichází ruku v ruce humanitární krize, nemoci a především otázka, jak a kde se o tyto osoby postarat.

Dalším problémem je ilegalita, s tím dále nesouvisí jen nutnost rozlišování mezi ekonomickými migranty, teroristy a skutečnými uprchlíky s nárokem na azyl, ale také fakt, že drtivá většina migrantů přichází bez cestovních dokladů.

Velkým problémem, pravděpodobně hned po migrační vlně vůbec je skutečnost, že EU prozatím nebyla schopna se s migrační vlnou vypořádat, opatření se zavádějí pomalu, jsou neefektivní a velmi dlouho trvá samotný rozhodovací proces. (Haišman, 2016)

⁹ Například vyhlášená hladovka v Drahonicích. (ČTK, 2015)

¹⁰ Výzkum byl ukončen v polovině dubna 2016.

3.4 Důsledky

Již v roce 1995 byly prezentovány až apokalyptické názory, které hovořily o úpadku západních společností v důsledku masivní migrace z rozvojových zaostalých zemí. Tato migrace nejen že by měla způsobit vážný (náboženský) konflikt mezi domácím obyvatelstvem a přistěhovalci, ale mohla by také zbořit hodnotové a institucionální základy demokratických zemí. (Weiner, 1995) O několik let později tento pohled přednesl také Samuel Huntington. (Huntington, 2004) O dalších několik let později skutečně Evropa zažívá migrační krizi, která pomalu rozleptává celý koncept EU a jejích zásad. (EuroZprávy.cz, 2015)

Dalším důsledkem jsou změny v nahlížení na EU okolními státy, ale i některými organizacemi i jednotlivci. EU je nyní chápána jako jeden ze strůjců krize a zároveň zachránce všech migrantů. (EuroZprávy.cz, 2016) Takovou pozici není jednoduché ustát, ale především takový náhled na EU vůbec není opodstatněný. Velice hezky a jasně o tomto postavení EU hovoří prof. MUDr. Cyril Höschl, DrSc., FRCPsych., uznávaný český psychiatr a vysokoškolský pedagog, kterého se jistá čtenářka zeptala, co si myslí o zatvřelosti evropských srdcí při pohledu na utonulé syrské dítě.

Pan profesor odpověděl následovně: *„Smrt dítěte je vždy strašlivá, nespravedlivá a srdcervoucí. Tím horší je jakkoli ji zneužívat k citovému vydírání. (...) Nevím, co by s tím Evropa měla mít společného. To je fotografie, která má viset na všech syrských nárožích a lámat zatvřelá syrská srdce. Ta fotografie je obžalobou zemí, vlád a lidí v zemích, jako jsou Sýrie, Afghánistán, Libye, Irák, Rwanda. V Sýrii spolu navzájem válčí „umírnění“ odpůrci prezidenta Asada, Islámský stát, vládní vojska, Tálibán, Kurdové a další bojůvky utvořené na kmenovém či sektářském principu. Dohromady tvoří nepřehledný kotol zla a krutosti, který má prostřednictvím vlastního obyvatelstva, jež je dilem hubeno a dilem utíká ze země, vytvořit v Evropanech pocity viny za to, že žijí v míru a prosperitě, a přimět je, aby vyklidili pole a nechali na své území přesunout celé populace ze zemí, jež se sotva dokážou udržet při životě. Miliónové zástupy pojaly myšlenku, že „mají právo“ se přestěhovat do zemí, kde jiná, notabene v jejich očích nepřátelská civilizace během staletí vytvořila prosperitu,*

kerou si nyní prostě hodlají rázem bez boje přivlastnit. Svírá-li se mi srdce při pohledu na mrtvého chlapečka, pak především odporem k příšernému zlu, jež produkují všechny ty Islámské státy, Tálibány a diktátoři, co jsou schopni likvidovat vlastní obyvatelstvo bojovými plyny. To je zlo, jež zabíjí i děti, a to ať už přímo, nebo tím, že je vyhání z domovů. (...) Jestliže budeme někomu pomáhat, pak nikoli proto, že bychom v tomto konfliktu něco provedli (máslo na hlavě jsme měli jindy a jinde), nebo proto, že by dotyčný utečenec „měl právo si tu vzít, co chce“, ale jen a jen proto, že pomoc bližnímu je do značné míry součástí naší kultury a tradice (ano, křesťanské), je to součást našeho mravního kodexu, a také proto, že chceme.“ (Höschl, 2015)

Citace je sice o něco delší, než je obvyklé, nicméně pro účely práce tato slova výstižně shrnují podstatu příčiny migrační vlny a její důsledky pro EU na pouhé jedné stránce textu. Tuto situaci vyjádřil také PhDr. Rašek v rozhovoru pro tuto práci, když se autorky zeptal: „dovedete si představit Araba u soustruhu?“, a pokračoval, že on tedy ne, protože tito lidé nejsou zvyklí pracovat rukama (natož tvrdě), v arabském světě to vždy byli z většiny pouze obchodníci. (Rašek, 2016)

3.5 Predikce vývoje

I přes uzavření balkánské trasy na makedonských hranicích není jisté, že si migranti nenajdou jinou cestu. V podstatě mají na výběr hned ze dvou možností, a těmi jsou Albánská republika a Bulharská republika. Oba dva státy se již nechaly slyšet, že pracují na opevnění svých hranic a připravují se na nával uprchlíků, k Albánii jich dokonce už několik dorazilo. (ČTK, 2016) Přitom samotní Albánci se v loňském roce snažili „svézt se“ s uprchlickou vlnou a dostat se do Německa. (Pergler, 2015)

Možnosti nových tras zachycuje následující mapa, ve které jsou červenými šipkami naznačeny případné nové cesty. Pro migranty je možnou nevýhodou trasy přes Bulharsko skutečnost, že není členskou zemí Schengenu, navíc cesta dále do EU právě přes Bulharsko je nepoměrně delší, než přes Albánii. I přesto se autor této práce domnívá, že trasa přes

Bulharsko bude frekventovanější, protože Albánie je zaminovaná ještě jako pozůstatek konfliktu v Jugoslávii. (Bělka, 2016)

Obrázek 5: Mapa Balkánské cesty (Laurence, 2015) (upraveno autorem práce)

Prakticky jistým dalším vývojem bude příchod rodiny těch uprchlíků, kteří v EU získají azyl. O tomto jevu hovoří teorie migrační sítě, která byla blíže popsána v kapitole 1.3.1. Jak již bylo zmíněno výše, prozatím tvořili většinu putujících migrantů převážně mladí muži, tedy otcové od rodin, které zůstaly v domovských zemích a čekají, až jejich příbuzný získá azyl v EU. Podobnou zkušeností již disponuje Německo, kdy se Turci po letech práce nevraceli do domovské země, ale naopak jejich rodiny přicestovaly za nimi do Německa.

Poté mohou rovněž vyrazit na cestu a mohou očekávat hladký průběh azylového řízení, neboť prakticky po celé EU platí právo na sloučení rodiny vycházející ze směrnice Rady.

(Směrnice ES86, 2003) Prakticky toto slučování rodin již začalo, jako příklad lze uvést rodinu iránských křesťanů, která se rozhodla z českého azylu odejít do Německa, kde má své příbuzné. (ČTK, 2016)

Dr. Rašek se v rozhovoru pro tuto práci rozhovořil o prognóze migrační krize. Myslí si, že lze s jistotou očekávat narůstající teroristické útoky, které by se mohly rovnat útokům z 11. září 2001 v New Yorku. Dalším vývojem, nebo spíše pokračováním, bude také konflikt mezi sunnitskou a šíitskou větví islámu, který si muslimové do Evropy vezou s sebou, a který je v nich hluboce zakořeněný. Je jen otázkou času, kdy se tento konflikt projeví i na evropské půdě a začne způsobovat další problémy spojené s migrační vlnou. (Rašek, 2016).

4 Postoj EU a vybraných členských zemí

Tato kapitola pojednává o postojích a názorech EU a některých vybraných členských zemí EU k migrační krizi. Konkrétně se jedná o Českou republiku, Spolkovou republiku Německo, Rakouskou republiku a Řeckou republiku.

4.1 Evropská unie

Od dubna 2015¹¹ EU nepodnikla žádné větší kroky, které by měly směřovat k zvládnutí migrační vlny. Padalo nemalé množství nejrůznějších návrhů, avšak celá řada z nich se realizace nedočkala. Jmenovat lze například již výše zmiňované tzv. „hotspoty“, které měly usnadnit a urychlit registraci uprchlíků, avšak doposud byly zavedeny pouze čtyři, a to až v únoru 2016. (Tagaris, 2016)

Jako další opatření byla v květnu 2015 otevřena operace European Union Naval Forces (EUNAVFOR MED, někdy také „Sophia“), která se zaměřuje na nelegální migraci z Afriky přes Středozemní moře. Operace má za úkol získávat a vyhodnocovat informace o pašerácích, dělat prohlídky lodí a případně je zabavovat a nakonec zadržovat osoby a likvidovat pašerácká plavidla. (Ministerstvo obrany, 2016) Operace tak doplňuje unijní zahraniční mise FRONTEXu Triton a Poseidon.¹²

Dále Evropská Komise zveřejnila 4 oblastní politiky týkající se koncepce boje s migrační krizí, kterými se Komise aktuálně zabývá, a které stanovují dlouhodobější kroky k řízení migrace ve všech jejích aspektech: (European Commission, 2016)

1. Redukce nelegální migrace

Vyšetřování, stíhání a narušování „práce“ pašerácké sítě, sladování postupů při navracení nelegálních migrantů ze zemí EU, a to částečně posílením agentury

¹¹ Tato diplomová práce pracuje s předpokladem, že migrační boom započal právě v dubnu 2015 tragédií ve Středozemním moři. Blíže viz kapitola 3.2.

¹² Triton a Poseidon jsou operace ve Středozemním moři, Triton u Itálie a Poseidon u Řecka mající za úkol mimo jiné eliminovat pašeráctví v oblasti nelegální migrace. (Frontex, 2016)

FRONTEX a částečně budováním pevnějších partnerství s klíčovými zeměmi mimo EU.

2. Záchrana lidských životů a zajištění vnějších hranic

Stanovení vylepšeného návrhu tzv. „chytrých hranic“,¹³ financování aktivit v severní Africe s cílem pomoci regionu s pátracími a záchrannými akcemi ve Středozezemním moři a zjistit, zdali by měla být vytvořena evropská pohraniční stráž.

3. Silná společná azylová politika

Zajištění úplného a soudržného evropského azylového systému. Toho lze dosáhnout tím, že bude podporována identifikace a snímání otisků prstů. Dále je třeba zjistit, jak lze pomocí jednotného azylového rozhodovacího procesu zajistit rovné zacházení s žadateli o azyl v Evropě. V neposlední řadě je třeba zhodnotit systém Dublin.

4. Nová politika v oblasti legální migrace

Cílem je udržet Evropu jako atraktivní cíl pro migranty v době demografického poklesu, a to prostřednictvím akcí, jako je přezkoumání smyslu Modrých karet,¹⁴ změna priorit v oblasti integrační politiky a v oblasti tvorby migrační politiky zlepšením spolupráce se zeměmi původu, například usnadněním peněžních převodů.

Dalším důležitým mezníkem v postoji EU k migrační vlně je zavedení tzv. povinných kvót pro přerozdělení uprchlíků v rámci členských států EU. Cílem těchto kvót byla snaha o ulehčení zatížení pro Itálii a Řecko, kteréžto se potýkají s největším náporům. Přestože se EU snaží vystupovat jednotně, mezi členskými státy začaly vznikat rozbroje, zdali kvóty přijmout či nikoliv. (Jancarikova, a další, 2015) Mezi odpůrce kvót se řadí mimo jiné také ČR, jejíž postoj je blíže vysvětlen v podkapitole následující.

¹³ Smart borders je návrh Evropské komise z roku 2013, který má za úkol zlepšit management vnějších schengenských hranic, bojovat proti nelegální migraci a poskytovat informace o cizincích, kteří překračují délku povoleného pobytu. (European Commission, 2015)

¹⁴ Modré karty jsou určeny pro cizince, jejichž zaměstnání vyžaduje vysokou kvalifikaci. (Směrnice ES50, 2009) Blíže viz kapitola 2.1.1.

EU se snaží harmonizovat svou azylovou politiku již po celá (dá se říci) desetiletí, avšak s přibývajícím počtem členských států a v současné době s 28 členy se to zdá být téměř nadlidským úkolem, neboť každá členský stát má své vlastní imigrační politiky s mnohaletou historií, svou vlastní policií a soudnictví. (BBC, 2016)

Dne 07. března 2015 proběhl první summit EU – Turecko ohledně migrační krize. EU již v listopadu 2015 přislíbila Turecku příspěvek ve výši 3.000.000.000,- €, avšak do dnešního dne¹⁵ nebyly peníze převedeny. Na summitu EU sice nepadlo konečné rozhodnutí, nicméně transfer finančních prostředků byl Turecku přislíben v nejbližší době. (Pamuk, a další, 2016)

V tiskových zprávách proběhly informace, že migrační vlně bude konečně díky summitu konec. EU spolu s Tureckem toho chtějí dosáhnout tak, že migranti, kteří připlují do Řecka od zatím blíže nespecifikovaného data, budou posíláni zpět do Turecka, avšak za každého zpět přijatého migranta musí EU přijmout jednoho Syřana s právem na azyl. Vzhledem k počtům migrantů, kteří do Řecka denně přicestují, se nejedná o malá čísla syrských uprchlíků, které bude muset EU přijmout. Turecko si dále za podmínku bezvízový styk s EU pro své občany a otevření přijímajících jednání, která by měla směřovat k přijetí Turecka do EU. (Pamuk, a další, 2016)

Lze tedy polemizovat o tom, zdali neexistuje ještě nějaké jiné řešení migrační krize, ke kterému by Turecko nebylo potřeba natolik, aby EU musela „zaplatit daň“ za jeho pomoc tím, že zavede bezvízový styk a začne s procesem přijetí Turecka jako svého člena. S tureckými požadavky má rovněž problém i ředitel Haišman. V rozhovoru pro tuto práci podotkl, že problém není 3 a ani 6 miliard € pro Turecko a jeho boj s uprchlíky, problém je systém 1:1, tedy kolik migrantů Turecko z řeckých ostrovů (nejedná se tedy o pevninskou část Řecka) odveze, tolik jich EU bude muset přijmout. Turecko navíc není

¹⁵ 8. března 2016

jedinou zemí, se kterou se migrační problémy budou muset řešit, ty další země budou daleko větší „ořech“.

Ohledně EU je však dále třeba zmínit její postavení k pomoci uprchlíkům díky pojetí solidarity vycházející z křesťanské minulosti a její pomoci bližním. EU se cítí být tímto historickým předpokladem vázána a ve svých rozhodnutích se snaží tento koncept zohledňovat.

4.2 Česká republika

V kontextu migrační krize lze očekávat, že poroste význam změn evropského azylového a migračního systému a vnitřního pohybu v rámci EU. Primární zájmy ČR v současné situaci lze jednoduše odvodit od základních principů a výdobytků EU, a to zachováním: (Prouza, a další, 2014)

1. volného pohybu osob v rámci EU,
2. členství ČR v Schengenu bez kontrol na vnitřních hranicích,
3. rozhodování o přemísťování uprchlíků na národní úrovni.

Postoj ČR k migrační krizi a k názorům EU je však od počátku poněkud skeptický. Od prvotního odmítnutí povinných kvót (Havlická, a další, 2015) se ČR dostala k pozici, kterou zastupuje celá Visegrádská čtyřka (V4), neboli ČR, Slovenská republika, Maďarsko a Polská republika.

Návrhy V4, a tedy také ČR, počítaly s plánem „B“, který spočíval v uzavření hranic Řecka s Makedonií. Český premiér Bohuslav Sobotka zdůrazňoval, že preferuje společné řešení s Řeckem, dále uvedl, že na pořadu dne je také rozhovor o záložní variantě: „*Pokud Řecko a Turecko v příštích týdnech nebudou schopny výrazným způsobem počet migrantů snížit, bude potřeba řešit ostrahu hranic v prostoru západního Balkánu.*“ (Housková, 2016) Podle slovenského premiéra Roberta Fica se země visegrádské čtyřky na tomto plánu shodují, pro navrhovaný plán je ale také Makedonie, Bulharsko, Slovinsko a Chorvatsko.

„Jsme všichni velcí pesimisté, pokud jde o způsobilost Řecka hlídat schengenskou hranici,“ dodal Fico. (Housková, 2016)

Nyní je makedonská hranice uzavřena. Není to však dílem V4, nýbrž Makedonců samotných, neboť se rozhodli nechat přes své území projít pouze tolik lidí, které budou odpovídat počtu akceptovaných migrantů Evropskou unií. Makedonské úřady řekly, že je sice velmi důležité zajistit humánní zacházení a přijetí těchto lidí, ale neméně důležité je chránit své občany a policii. (Papadimas, 2016)

O uzavření makedonské hranice již dávno stála V4 spolu s některými (výše jmenovanými) dalšími členskými zeměmi EU. Makedonie se sice pro uzavření hranic rozhodla sama a spontánně, nicméně role V4 není zmiňována, přestože svůj podíl na rozhodnutí Makedonie mít může. Došlo tak na slova V4, a tedy i ČR, ale je to tiše přehlíženo.

Stejně na spontánní realizaci plánu „B“ V4 nahlíží také PhDr. Rašek i ředitel Haišman, který navíc uvedl, že v začátcích řešení krize v dubnu 2015 ČR razila heslo: „nejdříve odpovědnost, poté solidarita“, která měla spočívat v pomoci Řecku a Itálii. Nicméně tato pomoc neměla být založena na relokaci migrantů, jak Řecko a Itálie požadovaly, ale pomoc měla být poskytnuta při plnění povinností, ke kterým se Řecko a Itálie zavázaly při vstupu do Schengenu, a které například Polsko a Španělsko vcelku spolehlivě plní. Avšak za více než 10 let členství v Schengenu nebyly Řecko a Itálie schopny vytvořit nástroje pro zabezpečení svých námořních hranic. Ředitel Haišman se tedy ptá, v čem by měla česká solidární pomoc spočívat, pokud chybí odpovědnost, která má být na prvním místě. (Haišman, 2016)

4.3 Spolková republika Německo

Německo již několik let platí za největšího lídra EU, a to jak ekonomického, tak v poslední době také politického. PhDr. Rašek tuto situaci glosoval slovy: „na co jezdit až do Bruselu, když se stačí stavět u Merkelové“, což má vypovídat, že tou osobou, která má v EU hlavní slovo, je Angela Merkelová, nikoliv například předseda EK nebo EP. Jako příklad poslouží summit EU – Turecko, kde za EU jednala především Merkelová. Německo migrantům

doslova otevřelo svou náruč, avšak některé spolkové země s takovou politikou nesouhlasí. Ostře proti se již vyjádřilo Bavorsko, (Český rozhlas, 2016) pan Rašek dokonce očekává, že v případě rozprostření uprchlíků po celé spolkové zemi nejostřeji vystoupí Prusko, protože k tomu má historické předpoklady jako nejvíce útočná země ze všech německých zemí.

Celé Německo má historicky poměrně kladný postoj k imigrantům. Již v 50. až 70. letech 20. století Němci přijali během deseti let více než 1.000.000 tureckých přistěhovalců. V této politice pokračuje i současná německá kancléřka Angela Merkelová, která ještě v prosinci 2015 ve svém novoročním projevu hovořila o tom, že imigranti jsou pro stárnoucí Německo šancí do budoucna a apelovala na to, aby se Němci nenechali rozdělit a „*nenaslouchali těm, kteří si s chladem či dokonce nenávisť v srdci chtějí uzurpovat německví jen pro sebe a ostatní z něj chtějí vyloučit.*“ Dále uvedla, že Německo je silná země, a tak výzvy spojené nejen s uprchlickou krizí zvládne. (ČTK, 2015)

Jen o necelý měsíc později však s přibývajícím počty migrantů kancléřka Merkelová začala pomalu měnit názor a objevily se zprávy, dle kterých s přibývajícím počty migrantů obrátila svůj názor, protože si uvědomila, že příliv uprchlíků není pod kontrolou. (Tn.cz, 2016) O další dva měsíce později Merkelová vystoupila s prohlášením, že imigranti po registraci v Řecku musí být rozděleni do členských zemí EU. (ČTK, 2016) Dala tak poměrně jasně najevo, že Německo již nepočítá s masivním přijímáním všech imigrantů, kteří do Německa budou chtít – a těch je drtivá většina.

4.4 Rakouská republika

Rakousko je poslední zastávkou migrantů před jejich konečným cílem – Německem. V kapitole 3.7 je zobrazena mapa Balkánské cesty, z níž je vidno, že i v případě změny směru po uzavření makedonských hranic by všichni migranti z Blízkého východu, kteří směřují do Německa, šli tak jako tak přes Rakousko.

Rakousko v roce 2016 počítá s více než stotisícovým přílivem dalších migrantů. (ČTK, 2015) Jako blízký soused Německa navíc zažívá navracení Německem nepřijatých migrantů, kteří nepožádali o azyl, zpět na své území podle Dublinského systému. (Novinky.cz, 2016)

Rakousko naopak navrholo, že by migranti mohli z Řecka putovat s průjezdním osvědčením rovnou do Německa, které je ústy kancléřky Angely Merkelové pozvalo, a kam beztak většina migrantů míří. (ČTK, 2016)

I přesto bylo v Rakousku v loňském roce podáno přes 90.000 žádostí o azyl. Rakousko na to reagovalo prohlášením, že letos přijme méně než polovinu žadatelů o azyl oproti loňsku. Rakousko dále přitvrdilo v novém roce 2016, posílilo policii na hranicích, stanovilo kvóty pro počty migrantů překračující rakouské hranice, nepřijetí žadatelé o azyl a ilegální imigranti budou nemilosrdně vraceni zpět až do země svého původu. (Parlamentnilisty.cz, 2016)

4.5 Řecká republika

Řecko se potýká spolu s Itálií s největšími počty migrantů, kteří připlouvají z Turecka převážně na ostrov Lesbos a Kos po bezpečnější trase, než je cesta přes Středoziemní moře. Novodobý Exodus přináší Řecku humanitární potíž, kterou není schopné samo zvládnout. Ze strany EU přichází tlak, aby Řecko lépe chránilo své hranice, z turecké strany se valí hromady migrantů přes moře na řecké ostrovy.

Řecko tak volá po solidaritě ostatních členských zemí EU, aniž by samo od roku 2000, kdy vstoupilo do schengenského prostoru, vytvořilo jakýkoliv nástroj na ochranu vnější schengenské hranice, kterou se zavázalo chránit a zamezit vstupu nelegálních migrantů. Ředitel Haišman se dále domnívá, že náprava ochrany hranic v Řecku je pomalá, neefektivní a prozatím nic není funkční, stejně tak hovoří o dosud provozovaných hotspotech v Řecku. (Haišman, 2016)

Řecko-české vztahy navíc byly v poslední době narušeny, protože Řecko odmítlo vpustit několik českým styčných důstojníků do uprchlických táborů kvůli monitoringu situace. (Vaculík, 2016) K vysvětlení této situace byla dotázána paní Rožnovská, která však na přímo položenou otázku odmítla odpovědět s tím, že tato kauza je velmi citlivá a stále nedořešená.

4.6 Shrnutí

Pro přehlednější shrnutí poslouží následující tabulka, nicméně je nutné zmínit, že tato tabulka nemusí být zcela objektivní, protože byla vytvořena autorem této práce na základě podkladů uvedených ve čtvrté kapitole. Je to tedy souhrn autorových názorů na postoje jednotlivých vybraných členských zemí EU a EU jako celku.

	<u>Schopnost ochránit hranice</u>	<u>Schopnost rychle reagovat</u>	<u>Celkový postoj k migrantům</u>
EU jako celek	spíše špatná	špatná	kladný
Česká republika	dobrá	spíše dobrá	neutrální
Německo	spíše dobrá	spíše dobrá	spíše kladný
Rakousko	dobrá	dobrá	spíše negativní
Řecko	špatná	špatná	neutrální

Tabulka 3: Porovnání postojů k migrantům a migrační politice vybraných zemí a EU (autor práce)

Evropská unie jako celek vyniká svým kladným postojem k migrantům, v práci to bylo již několikrát opakováno. Stejně tak je obecně známo, že rozhodovací procesy EU jsou zdoluhavé a nejsou schopny rychle reagovat na dynamicky se rozvíjející problém, jako je uprchlická krize. EU rovněž dokázala, že sama disponuje jen málo nástroji na ochranu vnějších (schengenských) hranic, a ty jsou nedostačující.

Oproti tomu Česká republika zastává od začátku názor, že uprchlíkům s právem na azyl je třeba pomoci, nicméně je třeba být opatrný a stanovovat limity. Ministr vnitra Milan Chovanec rovněž dokázal, že pokud by měl být některý uprchlík „nevděčný“, tak je schopen se velmi tvrdě ohradit a pomoc pozastavit. (ČTK, 2016) Česká republika si tak zachovává svou lidsko-právní tvář, ale zároveň sebou nenechá manipulovat a reaguje rychle.

Rovněž by ČR za pomoci armády byla schopna ubránit své hranice, kdyby to bylo nutné. (Novosád, 2016)

Německo se svým velmi kladným postojem začalo obracet – jak bylo zmíněno výše. Německé reakce jsou však spíše na střední úrovni rychlosti, kdy nejdříve čeká, jak se situace bude vyvíjet (druhá polovina roku 2015), a teprve poté pomalu začínají zvažovat své možné reakce (od poloviny ledna 2016). Autor této práce si myslí, že Německo by za určitých okolností bylo schopno své hranice ochránit, tou podmínkou by byla jednomyslnost spolkových zemí. Při roztržitém německých spolkových zemí by ochrana německých hranic byla obtížnější.

Rakousko již dokázalo, že své hranice si ochrání, zároveň obzvlášť v poslední době nasadilo poměrně přísný postup proti imigrantům, kteří jsou v zemi ilegálně, nepožádají o azyl nebo ho nedostanou. Rakousko tak reaguje poměrně rychle a ve své podstatě začalo jednat na vlastní pěst a tzv. „proti proudu“ konceptu EU.

Řecko naopak prokázalo svoji neschopnost v oblasti ochrany vnějších schengenských hranic, na jejíž přípravu mělo více než deset let.¹⁶ Rovněž jeho postoj k migrantům je poněkud nejasný: poskytují jim humanitární pomoc, nechávají je tábořit, kde se jim zlíbí, nechávají je zcela volně překračovat jejich hranice a pohybovat se po svém území. Na druhou stranu uprchlická krize může znamenat těžký zásah do hlavního zdroje obživy Řecka – turismus. Řecko se nicméně příliš hlasitě a okatě nevyjadřuje.

Celkově však lze říci, že při spolupráci všech členských zemí EU, při důrazu na bezpečnost evropských obyvatel a zachování evropské kvality života, by EU byla schopná nejen ochránit hranice schengenského prostoru, ale celou migrační krizi odvrátit. Jak – o tom hovoří následující kapitola.

¹⁶ Řecko vstoupilo do Schengenu v roce 2000 – pozn. autora.

5 Návrhy řešení migrační krize

Tato kapitola je stěžejním bodem celé této práce, protože odpovídá na dvě hlavní otázky, které byly položeny v rámci cílů práce: jaké jsou možné způsoby řešení migrační vlny a jakým způsobem lze efektivně zabezpečit ochranu vnějších hranic a rozlišit ekonomické migranty od uprchlíků a teroristů? Při hledání odpovědí na tyto otázky byl kladen důraz na rozhovory s experty, názory dalších odborníků a v některých případech také na historické zkušenosti a současná opatření.

5.1 Ochrana vnějších hranic

Zanedbání ochrany vnějších hranic považuje autor této práce za nejzávažnější chybu, jaké se EU mohla vůbec dopustit. EU jako taková sice hranice nechrání,¹⁷ nicméně přijala členské státy do Schengenu s určitými podmínkami. Mezi těmito podmínkami byla pro okrajové země i nutnost vytvořit nástroje na ochranu vnějších schengenských hranic tak, aby Schengen – tento nejlepší evropský výdobytek – mohl zůstat bezpečně zachován. Existují však státy, které tuto povinnost nesplnily – a zde je ona chyba EU: neprovedla důslednou kontrolu a nestanovila důsledky při porušení těchto povinností.

Pokud tedy při ochraně vnějších schengenských hranic jednotlivost selhala, je možné uvažovat o vyšší formě spolupráce se zapojením všech členských států. V menší míře již takovou spolupráci zajišťuje FRONTEX, nicméně vzhledem k fázi, do jaké si migrační krize dostala, nelze FRONTEX považovat za dostatečný.

Návrhy na zřízení Evropské pohraniční a pobřežní stráže již byly zmíněny Evropskou komisí. Předseda EK Jean-Claude Juncker se v září 2015 vyjádřil, že je třeba posílit FRONTEX a vytvořit z něj plně funkční systém schengenské pohraniční a pobřežní stráže. (Juncker, 2015) Pokud EU nemá jiné možnosti v podobě donucovacích prostředků pro dodržování

¹⁷ Frontex byl zřízen až později, když se ukázalo, že samostatné členské státy na ochranu vnější schengenské hranice nestačí.

schengenských podmínek okrajových států, jeví se to jako jediná možnost, která má svá pro i proti.

Kladem takového systému by bez pochyby byla participace všech schengenských zemí, větší finanční rozpočet, rozmanité zkušenosti multikulturního týmu a flexibilita. Proti se v rozhovoru pro tuto práci vyjádřil pan ředitel Haišman, který tuto formu spolupráce považuje za další krok k větší federalizaci Evropy na úkor národních států. Panu Haišmanovi však oponuje PhDr. Rašek, který uvedl, že podnětem k přemýšlení je dozajista myšlenka, zda by migrační krize vůbec dneska existovala, kdyby EU disponovala určitou odstrašující silou.

Tímto se však debata o pohraniční a pobřežní stráž dostává k ještě vyšší úrovni, a tou je evropská armáda. Je možné, že pohraniční a pobřežní stráž by mohla být ochranným štítem proti nelegální migraci a nástrojem pro identifikaci migrantů, pasovou kontrolu a kontrolu biometrických údajů.¹⁸ Koncept evropské armády by sice mohl vydat na vlastní diplomovou práci, nicméně uvedení této myšlenky jako možného řešení současné krize je důležité pro uvědomění si všech možností, jak krizi řešit.

Evropská armáda je jednou z možností, se kterou se však pojí řada otázek. První otázkou je, jestli to nenarušuje celý myšlenkový koncept fungování EU – lidská práva, solidarita a mír. Druhou otázkou je, jestli by EU byla schopna tak obrovský projekt nejen zaplatit, ale také udržet a zároveň ochránit před mocenským zneužitím. Přínosem by jistě byl vyšší respekt okolních zemí, v případě dřívějšího zavedení by to mohlo mít za následek určitý strach migrantů před cestou do EU, kde by namísto otevřených hranic tyto hranice chránila armáda. Tento projekt stojí za velice vážnou úvahu.

¹⁸ Tato kontrola by však musela být prováděna minimální v rámci celoevropského informačního systému a na základě mezinárodních smluv se zeměmi třetího světa. O tomto bude blíže pojednáno v podkapitole 5.3.

5.2 Právní nárok na mezinárodní ochranu

Právní pojetí statusu azylanta bylo pojednáno již výše. V České republice je hlavní právní normou zák. č. 325/1999 Sb., zákon o azylu, který však v mnohém vychází ze Ženevských úmluv. EU se již pokusila o alespoň rámcové sjednocení azylových řízení členských států, proto lze předpokládat, že minimálně hrubé základy řízení budou podobné ve většině členských států EU.

V této podkapitole je vycházeno především z českých právních předpisů (respektive ze zák. č. 325/1999 Sb., o azylu ve znění pozdějších předpisů, v platném znění), které by se sice neměly výrazným způsobem lišit od ostatních členských států, nicméně jednotné evropské azylové řízení ještě zavedeno nebylo a ČR je pro tuto práci prioritním členským státem EU.

5.2.1 Azyl vs. doplňková ochrana

Kromě azylu existuje i další forma mezinárodní ochrany – doplňková ochrana, která se uděluje v případě, že cizinec nesplní podmínky azylu, ale zároveň existuje určitý důvod, proč by se neměl vrátit do země původu. § 12 zákona o azylu stanoví, že: „*azyl se cizinci udělí, bude-li v řízení o udělení mezinárodní ochrany zjištěno, že cizinec*

- a) je pronásledován za uplatňování politických práv a svobod, nebo*
- b) má odůvodněný strach z pronásledování z důvodu rasy, pohlaví, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité sociální skupině nebo pro zastávání určitých politických názorů ve státě, jehož občanství má, nebo, v případě že je osobou bez státního občanství, ve státě jeho posledního trvalého bydliště.“ (Sbírka zákonů, 1999)*

Následně ustanovení § 14a odst. 1 zákona o azylu stanovuje důvody, kdy se cizinci udělí doplňková ochrana: „*doplňková ochrana se udělí cizinci, který nesplňuje důvody pro udělení azylu, bude-li v řízení o udělení mezinárodní ochrany zjištěno, že v jeho případě jsou důvodné obavy, že pokud by byl cizinec vrácen do státu, jehož je státním občanem, nebo v případě, že je osobou bez státního občanství, do státu svého posledního trvalého bydliště,*

by mu hrozilo skutečné nebezpečí vážné újmy podle odstavce 2 a že nemůže nebo není ochoten z důvodu takového nebezpečí využít ochrany státu, jehož je státním občanem, nebo svého posledního trvalého bydliště.“ Odstavec 2 toho samého paragrafu pak vykládá pojem „závažná újma“, který byl použit v odstavci 1: „za vážnou újmu se podle tohoto zákona považuje

- a) uložení nebo vykonání trestu smrti,*
- b) mučení nebo nelidské či ponižující zacházení nebo trestání žadatele o mezinárodní ochranu,*
- c) vážné ohrožení života civilisty nebo jeho lidské důstojnosti z důvodu svévolného násilí v situaci mezinárodního nebo vnitřního ozbrojeného konfliktu, nebo*
- d) pokud by vycestování cizince bylo v rozporu s mezinárodními závazky České republiky.“* (Sbírka zákonů, 1999)

V úvodu této práce bylo zmíněno, že drtivá většina uprchlíků pochází ze Sýrie, odkud syrští občané prchají z důvodu válečného konfliktu. Pokud se tedy výjimečně nejedná o křesťany, kteří by mohli být pronásledováni pro jejich náboženství, bylo by vhodnější aplikovat ustanovení § 14a odst. 2 písm. c) zákona o azylu. Většina uprchlíků by tedy nedosáhla na azyl samotný, ale byla by jim udělena pouze doplňková ochrana, která je pro Českou republiku výhodnější z pohledu ukončení tohoto druhu pobytu.

Doplňková ochrana se podle § 17a odst. 1 písm. a) odejme, pokud okolnosti, které vedly k udělení doplňkové ochrany, zanikly nebo se změnilly do té míry, že již doplňkové ochrany není zapotřebí. To znamená, že v případě ukončení konfliktu v Sýrii a dalších zemích by se všichni uprchlíci požívající doplňkové ochrany měli vrátit do své rodné země. Byli by zde tak pouze přechodně, zatímco azyl lze ze zákonných důvodů ukončit mimo jiné v případě, že se azylant sám vrátí do země, ze které před tím uprchl (§17 odst. 1), pomínutí hrozby však mezi tyto důvody nepatří.

Doplňková ochrana by tak ze všech úhlů pohledu byla pro EU (ČR) mnohem výhodnější a zároveň je aplikovatelnější na důvody, které vedou migranty do EU, než samotný azyl.

5.2.2 Ekonomičtí migranti a jejich rozpoznání

V médiích v průběhu migrační krize nespočetněkrát proběhly zprávy o tom, jak většina migrantů putuje do Evropy z jediného důvodu – ekonomického. V zemích jejich původu totiž buď zuří konflikty, nebo je země hospodářsky i jinak zaostalá a své občany není schopna uživit. Vidina EU jako bezpečného přístavu s množstvím nejrůznějších druhů sociálních dávek, sociálního bydlení a jiné sociální pomoci je pro tyto lidi nepředstavitelným lákadlem.

Autor této práce má ze svého zaměstnání zkušenosti, že migranti jdou do EU s nereálnými představami: dostanou dům, dostanou peníze a ti, kteří budou chtít pracovat, dostanou i zaměstnání. Při cestě do Evropy jsou velice vynalézaví a poučení o evropských poměrech: na moři si propíchávají vlastní čluny, když se k nim blíží pobřežní hlídka, tím se nelegální přechod hranic přenáší do mořského práva, kdy se v takových případech zachraňují lidské životy bez ohledu na ostatní aspekty, nebo „ztrácí“ své cestovní doklady, aby se mohli vydávat za občany států, které v EU mají větší šanci na získání azylu.

Problém rozpoznání ekonomických migrantů by se měl dostat do popředí zájmu EU. ČR ve svém azylovém zákoně v § 16 považuje ekonomické důvody za zjevnou nedůvodnost žádosti o azyl. (Sbírka zákonů, 1999) § 17 toho samého zákona následně uvádí důvody odejmutí azylu, mezi něž patří i to, kdy bude zjištěno, že azylant před udělením azylu uvedl nepravdivé údaje anebo zamlčel skutečnosti podstatné pro zjištění podkladů pro vydání rozhodnutí. Tedy i zpětné zjištění, že azylanta vedly k cestě do EU a podání žádosti o azyl ekonomické důvody je důvod pro odejmutí azylu. V tomto směru by však ČR, potažmo EU musela být striktně nekompromisní, protože jedna jediná výjimka se stane precedentem pro ostatní migranty.

Podle ředitele OAMP PhDr. Haišmana i paní Rožnovské má EU dostatek prostředků a praktik podstatných pro odhalení pravých důvodů migrace každého jednotlivce. (Haišman, 2016) (Rožnovská, 2016) Dle názoru autora práce je však problém v početním tlaku a nedostatku času na každého jednotlivce zvlášť. Další problém je, že EU prozatím nemá právní normu, která by dovozovala při zjištění podstatných skutečností neumožňujícím udělení azylu v EU zamítnout migrantovi vstup do EU a rovnou ho deportovat do jeho domovské země.

Pokud je totiž žádost o azyl podána, musí o ní být také rozhodnuto ve správním řízení, které je pro byrokratickou Evropu tak typické. Po celou dobu tak migrant čeká na vyřízení své žádosti na území EU, kde dostane ubytování, stravu i kapesné.

EU by tak měla v co nejkratším možném čase uvést do praxe směrnici, která by členskými státy umožnila zkrátit azylové řízení, které by se okamžitě vyřizovalo na vnějších hranicích, a následně migranty rovnou deportovat zpět. Důležité je ještě před deportací migranty důsledně identifikovat vč. evidence daktyloskopických (biometrických) údajů, protože je možné, že se o vstup pokusí znovu a třeba již uvede jiné (pro získání azylu akceptovatelné) důvody nebo se pokusí vydávat za osobu s jinou totožností. Směrnice by rovněž měla zakazovat opakované podání žádosti toutéž osobou, které již byl azyl zamítnut pro ekonomické důvody, v rozmezí minimálně jednoho roku, lépe více let.

S tím samozřejmě souvisí rozšíření hotspotů a personální a expertní zabezpečení, s čímž dále souvisí nemalé výdaje. Je však možné, že tyto výdaje by byly ve finále mnohem nižší, než zabezpečení péče o azylanty. Hodnota bezpečné EU a zachování evropských hodnot je však v porovnání s náklady na jejich dosažení vyšší.

5.2.3 Teroristé a jejich rozpoznání

V této práci již bylo několikrát zmíněno a podloženo daty i expertními rozhovory, že uprchlickou krizí zneužívají teroristické organizace, které své příslušníky vydávají za uprchlíky. Ti pak následně cestují do EU, aby zde buď rovnou páchali teroristické útoky, anebo vyčkávali na později. Obojí je pro EU nebezpečné a je nutné tomu zabránit. Stejně jako má EU prostředky a techniky na rozpoznání ekonomických migrantů, má rovněž prostředky a techniky pro rozpoznání teroristů. (Haišman, 2016) Teroristé se však od ekonomických migrantů mohou lišit svou připraveností, například co se týče informovanosti a dokladů, někteří by tak mohli základní prověrkou tzv. „projít“, aniž by vzbudili podezření.

Z vyšších řad vedení EU již padl návrh na zvýšení prověrky osob vstupujících na její území, konkrétně návrh až 18 měsíčního zadržení uprchlíků před vpuštěním do EU. (Echo24, 2015) V rámci tohoto zadržení by se migranti museli podrobit velice důkladné prověrce jejich osob,

bylo by možné provést zdravotní, psychologické a jiné testy, výsledky apod. Pokud by žadatel o azyl tyto testy absolvoval bez závažných zjištění, mělo by vše být v pořádku pro vyhovění jeho žádosti, a to vše kratší době několika měsíců.

Ve zvlášť obtížných případech a při pochybnostech o osobnosti žadatele o azyl se 18 měsíců zadržení jeví jako dostatečná doba pro povolání dalších odborníků pro posouzení jeho bezpečnosti pro EU, případně pro vyžádání a sběr informací o jeho osobě i v jiných státech, ve kterých se měl dříve pohybovat.

5.2.4 Uprchlícké tábory mimo EU

V souvislosti s předchozími podkapitolami hovořícími o zadržování migrantů před vstupem do EU je nyní vhodné uvést také místo, kde by migranti mohli být takto zadržováni. V ČR takový návrh vyslovil poslanec za hnutí ANO Bohuslav Chalupa, který označil pobřeží Libye jako nejvhodnější. (Szaban, 2015) Měl by tam vzniknout obrovský uprchlický tábor, kde by migranti užívali bezpečí azylu a po vyřešení situací v jejich domovských zemích by se vrátili zpátky – do EU by tak nevstoupili.

Otázkou je, jestli je právě Libye vhodným státem. Libye sama bojuje s vnitřním konfliktem, dvěma vládami a rovněž i s uprchlíky čekajícími na vstup do EU. (ČTK, 2016) Vůbec pobřeží jako takové je riskantním podnikem, a to kvůli možnosti útěku na moře, topení se na protest apod. Tábor by musel být obehnaný plotem ze všech stran vč. strany od moře a ze strany do vnitrozemí by muselo být zamezeno pašování člunů, vest a dalšího podobného zboží, které by mohlo uprchlíkům pomoci dopravit se na druhý břeh.

Dle autorova názoru je prakticky jisté, že by se uprchlíci přes veškerou poskytnutou pomoc v táborech mimo EU snažili dostat do EU. Pokud již teď všichni do EU směřují s vidinou lepšího života, sociálních dávek, bydlení a případně také práce, tak uprchlické tábory, kde by byli v teple a bezpečí, měli dostatek jídla, oblečení a především by byli stranou válečných konfliktů jejich domovských zemí, to vše by jim pravděpodobně nestačilo. Příkladem může být odchod iráckých křesťanů z ČR do Německa. (ČTK, 2016)

Pokud by tedy měl být takový uprchlický tábor založen, musel by být pod kompletním dohledem a střežený. Podobnými poušťmi, které by mohly být využity pro tábor, disponuje také Tunisko a zčásti také Egypt. Všechny tři země vč. Libye nejsou vnitřně stabilizované, nicméně pokud by situace byla alespoň trochu únosná a vláda těchto zemí přístupná hovorům s EU, bylo by možné se dohodnout.

5.3 Spolupráce v EU

O bližší spolupráci EU v podobě Evropské pohraniční a pobřežní stráže případně evropské armády již zde bylo polemizováno, nicméně nabízí se i jiné formy spolupráce. V rámci sbližování azylové a migrační politiky, které doposud proběhlo, již byly vytvořeny některé informační systémy, o kterých bylo psáno výše v kapitole druhé. S ohledem na problém, před kterým nyní EU stojí, by však bylo vhodné uvažovat o ještě větším sblížení především v oblasti azylu.

EU nemůže fungovat jen napůl. V rámci EU si členské státy vybudovaly privilegia v podobě volného prostoru. Pokud tedy před EU leží problém v podobě veliké migrační vlny, musí si členské státy uvědomit, že jednou si již EU vybudovaly, vložily do toho více než půlstoletí úsilí a mnoho financí. Zatím nebylo zcela prokázáno, že by migrační vlna měla způsobit konec Schengenu a EU, nicméně polarizované názory napříč EU již zvedly řadu diskuzí na toto téma. (EuroZprávy.cz, 2015) Na miskou vah se tak položila celá EU vs. sjednocení azylové politiky.

Pokud EU svoji azylovou politiku nesjednotí, migrační vlna by mohla způsobit rozpad EU. Migrační vlna je vskutku zkouškou, co EU všechno dokáže snést, a pokud se členské státy nesjednotí a nepostaví se tomuto problému společně, reálně hrozí rozpad nejprve Schengenu, poté Eurozóny a nakonec celé Evropské unie. Přitom by stačila ochota sjednotit pouze část imigrační politiky, a to azylovou.

Nabízí se vytvoření společného systému s evidencí žadatelů o mezinárodní ochranu, azylantů a uprchlíků s doplňkovou ochranou. O tomto systému již sice bylo polemizováno v rámci Haagského programu a zčásti byl i vytvořen systém CEAS, ale stále to není natolik

sjednocená úroveň, která by byla pro současnou krizi potřeba. Prozatím tedy celoplošně funguje pouze systém EURODAC evidující otisky prstů uprchlíků a nelegálních migrantů zadržovaných na hranicích.

Nový systém by také věděl, ve které zemi a na jakém konkrétním místě se evidované osoby nachází a zapisoval by rovněž jejich rodinné příslušníky. Každý členský stát by v systému uváděl počet míst a konkrétní místa, kde je možné osoby pod mezinárodní ochranou ubytovat. Členské státy by si tak mohly uprchlíky „rozebrat“ a rozdělit podle svého mínění a kapacity.

Zamezilo by se tak povinným kvótám, které by tímto zůstaly zachovány v tom principu, že každá členská země by musela uprchlíky přijímat, ale mohla by si ze systému volit, koho si vezme a podle počtu si zvolit, kolik jich zvládne pojmout. Tímto způsobem by mohlo být během každého jednotlivého týdne rozděleno do všech členských států vyjma Itálie a Řecka okolo 1.000 uprchlíků, kteří by v té zemi, která je přijala, museli zůstat. Za pokusy o odcestování do jiných evropských zemí (cílovými zeměmi jsou především Německo a Švédsko), by azylanti byli sankciováni a jako ekonomičtí migranti by byli vyhoštěni do země původu.

Tyto týdenní přiděly by zachovaly přehlednost a zároveň by mezi jednotlivými příjezdy zůstal prostor pro nadechnutí, zpracování administrativy, výběr nových uprchlíků a přípravu na další skupinu. EU by stanovila pouze toto týdenní minimum pro každou členskou zemi zvlášť na základě určitých kritérií – rozlohy, počtu obyvatel a výše HDP.

5.4 Řešení příčin

Jednou z příčin migrační vlny je Islámský stát (ISIL) a jeho aktivity na blízkém východě. Zásadním bodem zájmu EU by se tak mělo stát odstranění příčin vzniku ISIL, následné odstranění samotného ISIL a nakonec preventivní opatření proti jeho opakovanému vzniku. Andor Šándor vidí příčiny vzniku ISIL v: *„rozbitém Iráku, chaotické Libyi mající dvě vlády a dva parlamenty s malou faktickou kontrolou země, zdevastované Sýrii a problematickém Afghánistánu.“* (Deník.cz, 2015)

Nejprve je tedy třeba pomoci obnovit tyto země a jejich vlády, poté pravděpodobně nezbude nic jiného, než vstoupit s ISIL do válečného konfliktu. EU by se však mohla pokusit dohodnout se s ostatními zeměmi, které mají k ISIL blíž nebo mají jiné zájmy, kvůli kterým by uvítaly zničení ISIL. Přidat by se mohla Ruská federace, která již určité kroky v Sýrii provedla, taktéž státy, kterým nejprve EU pomohla s jejich stabilizací, mohla by se přidat i Saúdská Arábie. Takto by došlo k otevřené válečné konfrontaci ISIL s pomocí EU, ale bez její přímé účasti, nebo jen s určitou účastí. Dohoda mezi EU a těmito zeměmi nebude snadná, nicméně je nutné se o ni alespoň pokusit.

Příčiny migrační vlny blíže specifikuje kapitola 3.1, v souhrnu a v souladu s názory odborníků je jedná především o nestabilní vlády, ekonomickou a hospodářskou situaci, ISIL a organizovanost směrem do EU. Vyřešit problémy s nestabilní vládou, ekonomikou a hospodářství se autorovi této práce jeví jako mnohem těžší, než válečné tažení proti ISIL, nicméně zároveň to považuje za první a nezbytný krok, kterým by si EU mohla získat důvěru a závazek reciprocity. Pokud by se však podařilo dohodnout se alespoň se zeměmi, kde je jedna vláda, na svržení ISIL, ekonomickou a hospodářskou situaci lze řešit až později.

Dále je tu však ještě příčina v podobě EU jako push faktoru. Pokud EU bude nadále vítat uprchlíky s otevřenou náručí a neprovede určitá – výše navrhovaná – opatření, která by proudy migrantů usměrnila nebo případně zcela odradila, evropské bohatství a přívětivost bude nadále lákadlem pro migranty převážně muslimského vyznání, kteří se v žádném případě neztotožňují s evropským stylem života.

Závěr

Hlavním cílem této práce bylo přinést ucelený náhled na migrační krizi z pohledu české státní správy a nalézt možná řešení uplatnitelná pro EU, které je ČR členem, to vše za účelem zajištění vyšší bezpečnosti evropských občanů. Dílčími kroky primárního cíle bylo zmapování současné uprchlické krize, definování jejích příčin a důsledků včetně jejího průběhu a reakcí EU jako celku i některých vybraných členských států, a dále vytvoření modelu následného vývoje.

Lze s jistotou konstatovat, že primárního cíle bylo dosaženo. Pátá kapitola pojednává o možnostech řešení migrační krize a navrhuje směry i některé konkrétní detaily a komentuje je z pohledu autora práce s odkazy na literaturu i na vyjádření expertů v rámci rozhovorů. Rovněž byly splněny veškeré dílčí kroky včetně srovnání postojů EU a vybraných členských států.

Sekundárním cílem bylo zjistit, zda postupný přesun imigrační politiky na supranacionální úroveň přináší či v budoucnu může přinést její pozitivní racionalizaci, neboli překonání veřejného mínění většiny zemí Evropské unie, které vnímají migraci jako problém a hrozbu, a to vše s ohledem na emoce a problémy vyvolané uprchlickou krizí.

Rovněž sekundární cíl byl splněn, když kapitola 2.4 pojednává o přesunu imigrační politiky na nadnárodní úroveň. Supranacionalizace se také dotýká kapitola 5.3, která pojednává o spolupráci v EU, kde je upřesněno, že s ohledem na migrační krizi je třeba se věnovat především azylové politice, jejíž sjednocení je pro úspěšné vyřešení či alespoň zkorigování migrantů na předním místě.

V rámci práce bylo položeno několik výzkumných otázek, na něž bylo v práci podrobně odpovězeno. Pro přehlednost jsou otázky krátce a stručně zodpovězeny i nyní. Primární cíl si kladl následující výzkumné otázky:

1. Co zapříčinilo vzednutí tak velké migrační vlny?
 - Příčiny migrační vlny jsou komplexním jevem. Především se jedná o nestabilní situaci v zemích blízkého východu a severní Afriky, ekonomické a hospodářské problémy, dvojevládí a konflikty, zde se jedná o pull faktory.

Skutečnost, že se migranti vydali právě do EU je spatřována v tom, že EU je velice silným push faktorem svou prosperitou, bohatstvím, sociálním systémem apod.

2. Jak migrační krize probíhá?

- Migrační krize se vyvíjí velice dynamicky a migranti rychle reagují na změny v postupu EU a jsou dobře znalí jak evropského práva, tak například mořského práva.

3. Jaké jsou její důsledky pro EU?

- Důsledkem pro EU je chaos, nestabilita a nejednota v názorech, v krajním případě to může vést až k rozpadu Schengenu a následně celé EU.

4. Jak se vybrané země EU liší ve svých reakcích?

- Bylo zjištěno, že vybrané členské země EU a EU se ve svých reakcích diametrálně liší především z důvodu rozdílných celkových postojů k migrantům – kladných či negativních, dále díky tomu, jak rychle jsou schopny reagovat na změny a zda by byly schopny ochránit své hranice. Postoje se také liší na základě vlastních zkušeností a na tom, jak moc jsou státy a EU závislé na dodržování lidských práv.

5. Jak se bude uprchlická krize vyvíjet?

- Lze očekávat nárůst počtu migrantů způsobený příchodem rodiny těch uprchlíků, kteří již v EU získali azyl. Dále lze očekávat otevírání nových migračních tras, další teroristické útoky v Evropě a rovněž nelze opomenout ani fakt, že migranti si s sebou do EU nesou svůj hluboce zakořeněný konflikt mezi sunnitskou a šíitskou odnoží islámu.

6. Jaké jsou možné způsoby řešení migrační vlny?

- V práci byla navržena následující řešení:

- začít důsledně chránit vnější schengenské hranice,
- ujasnit si rozdíl mezi azylem a doplňkovou ochranou a stanovit, který z těchto dvou druhů mezinárodní ochrany bude mít v současné situaci přednost,

- důsledně rozlišit ekonomické migranty a teroristy, ty ihned deportovat do domovské země,
- zvážit možnost vytvoření a případně vytvořit uprchlické tábory mimo EU,
- sjednotit azylovou politiku pod kompetence EU a vytvořit unijní azylové informační systémy,
- zaměřit se na pomoc zemím, ze kterých migranti přicházejí.

7. Jakým způsobem lze efektivně zabezpečit ochranu vnějších hranic a rozlišit ekonomické migranty od uprchlíků a teroristů?

- Ochranu vnějších schengenských hranic lze zabezpečit posílením agentury FRONTEX, zavedením Evropské pohraniční a pobřežní stráže a případně také Evropské armády. Bylo zjištěno, že rozlišování ekonomických migrantů a teroristů od uprchlíků v určité míře funguje, nicméně je třeba být ještě efektivnější. Je možné zavést bezpečnostní prověrku už na vnější schengenské hranici, provést výslechy a ve složitějších případech si vyžádat informace od bezpečnostních složek či ze zemí, ze kterých prověřovaný přišel, nebo přes které migroval.

V rámci sekundárního cíle byly položeny tyto otázky:

1. Jaké jsou silné a slabé stránky supranacionalizace imigrační politiky?
 - Silnou stránkou supranacionalizace imigrační politiky je bezpochyby větší míra objektivity, váha celku, personální i finanční zdroje. Slabou stránkou je zdoluhavý proces rozhodování a potlačení národních zájmů jednotlivých států.
2. Je s ohledem na migrační vlnu supranacionalizace imigrační politiky na místě, nebo by bylo účinnější nechat na každém členském státu, ať chrání své hranice a vytváří si imigrační politiku sám za sebe?
 - I přes slabé stránky se za současné situace jeví přenos imigrační (nebo alespoň azylové) politiky na nadnárodní úroveň jako efektivnější a nezbytné pro zachování integrity EU.

Přidaná hodnota této diplomové práce spočívá ve skutečnosti, že tento problém vzhledem k jeho aktuálnosti ještě nebyl takto komplexně zpracován. Práce poskytuje přehledný a ucelený pohled na problematiku migrační vlny a imigrační politiky EU v této souvislosti a autor práce věří, že navrhovaná řešení by mohla být skutečně použita pro efektivní vyřešení problému, nebo alespoň pro jeho zmírnění.

Seznam použitých zdrojů

Knižní zdroje

Bade, Klaus J. 2005. *Evropa v pohybu: evropská migrace dvou staletí.* Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2005. ISBN 8071065595.

Coleman, James. 2000. *Foundations of social theory.* Cambridge : The Belknap press of Harvard University press, 2000. str. 993. ISBN 0674312260.

Collier, Paul. 2014. *Exodus: Immigration and Multiculturalism in the 21st century.* London : Penguin Books, 2014. str. 309. ISBN 9780141042169.

Čermák, Josef (ed.). 2000. *Universum: všeobecná encyklopedie.* Praha : Odeon, 2000. ISBN 8020710612.

Durkheim, Émile. 2004. *Společná dělba práce.* Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2004. str. 375. ISBN 8073250411.

Faist, Thomas a Ette, Andreas. 2007. *The Europeanization of national policies and politics of immigration: between autonomy and the European Union.* New York : Palgrave Macmillan, 2007. ISBN 9781403987136.

Geddes, Andrew. 2008. *Immigration and European integration: beyond fortress Europe?* Manchester : Manchester University Press, 2008. Sv. 2nd ed. ISBN 9780719074660.

Harzig, Christiane, Hoerder, Dirk a Gabaccia, Donna. 2009. *What is migration history?* Malden : MA: Polity, 2009. ISBN 0745643361.

Holman, Robert. 2011. *Ekonomie. 5.* Praha : C. H. Beck, 2011. str. 696. ISBN 9788074000065.

Huntington, Samuel P. 2004. *Who are we?: the challenges to America's national identity.* New York : Simon & Schuster, 2004. Sv. 1st Simon & Schuster pkb. ed. ISBN 9780684870540.

Light, Ivan, Bhachu, Parminder a Karageorgis, Stavros. 1989. *Migration Networks and Immigrants Entrepreneurship.* Los Angeles : Institute for Social Research, University of California, 1989. In: California Immigrants in World Perspective: The Conference Papers.

Lucassen, Jan, Lucassen, Leo a Manning, Patrick. 2010. *Migration history in World history: multidisciplinary approaches.* Boston : Brill, 2010. str. 289. ISBN 9004180311.

Manning, Patrick. 2013. *Migration in world history. 2.* New York : Routledge, 2013. str. 220. ISBN 9780203100707.

Massey, Douglas S. 1998. *Worlds in motion: understanding international migration at the end of the millenium.* New York : Oxford University Press, 1998. ISBN 9780198294429.

Matoušek, Oldřich. 2008. *Slovník sociální práce. 2.* Praha : Portál, 2008. str. 271. ISBN 9788073673680.

Parnwell, Mike. 1993. *Population movements and the Third World.* New York : Routledge, 1993. str. 158. ISBN 041506953X.

Wallace, Helen S., Pollack, Mark A. a Young, Alasdair R. 2010. *Policy-making in the European Union.* 6th ed. New York : Oxford University Press, 2010. Sv. New European Union series. ISBN 9780199544820.

Weiner, Myron. 1995. *The global migration crisis: challenge to states and to human rights .* New York : HarperCollins College Publishers, 1995. ISBN 9780065002326.

Právní normy

Sbírka zákonů. 1999. Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu. In: *Sbírka zákonů*. [Online] 11. listopadu 1999. [Citace: 21. února 2016.] <http://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=48224&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>. ISSN 1213-189X.

Směrnice ES109. 2003. Směrnice Rady 2003/109/ES o právním postavení státních příslušníků třetích zemí, kteří jsou dlouhodobě pobývajících rezidenty. In: *Úřední věstník Evropské unie*. [Online] 25. listopadu 2003. [Citace: 21. února 2016.] <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32003L0109:CS:HTML>.

Směrnice ES114. 2004. Směrnice Rady 2004/114/ES o podmínkách přijímání státních příslušníků třetích zemí za účelem studia, výměnných pobytů žáků, neplacené odborné přípravy nebo dobrovolné služby. In: *Úřední věstník Evropské unie*. [Online] 13. prosince 2004. [Citace: 21. února 2016.] <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:375:0012:0018:CS:PDF>.

Směrnice ES115. 2008. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/115/ES o společných normách a postupech v členských státech při navrácení neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí. In: *Úřední věstník Evropské unie*. [Online] 16. prosince 2008. [Citace: 21. února 2016.] <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:348:0098:0107:CS:PDF>.

Směrnice ES38. 2004. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států. In: *Úřední věstník Evropské unie*. [Online] 29. dubna 2004. [Citace: 21. února 2016.] <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32004L0038:CS:HTML>.

Směrnice ES50. 2009. Směrnice Rady 2009/50/ES o podmínkách pro vstup a pobyt státních příslušníků třetích zemí za účelem výkonu zaměstnání vyžadujícího vysokou kvalifikaci (tzv. modré karty). In: *Úřední věstník Evropské unie*. [Online] 25. května 2009. [Citace: 21. února 2016.]

2016.] <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:155:0017:0029:CS:PDF>.

Směrnice ES52. 2009. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/52/ES o minimálních normách pro sankce a opatření vůči zaměstnavatelům neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí. In.: *Úřední věstník Evropské unie*. [Online] 18. června 2009. [Citace: 21. února 2016.] <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:168:0024:0032:CS:PDF>.

Směrnice ES71. 2005. Směrnice Rady 2005/71/ES o zvláštním postupu pro přijímání státních příslušníků třetích zemí pro účely vědeckého výzkumu. In.: *Úřední věstník Evropské unie*. [Online] 12. října 2005. [Citace: 21. února 2016.] <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:289:0015:0022:CS:PDF>.

Směrnice ES86. 2003. Směrnice Rady 2003/86/ES o právu na sloučení rodiny. In.: *Úřední věstník Evropské unie*. [Online] 22. září 2003. [Citace: 21. února 2016.] <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=DD:19:006:FULL:CS&from=CS>.

Rozhovory

Haišman, Tomáš. 2016. *Rozhovor*. Praha, 17. března 2016.

Novosád, Petr. 2016. *Rozhovor*. Holešov, 9. března 2016.

Rašek, Antonín. 2016. *Rozhovor*. Praha, 16. března 2016.

Rožnovská, Jana. 2016. *Rozhovor*. Praha - Athény (Skype), 27. března 2016.

Periodika

Braun, Virginia a Clarke, Victoria. 2006. Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*. [Online] Issue 2. Volume 3 2006. [Citace: 2. dubna 2016.] http://eprints.uwe.ac.uk/11735/2/thematic_analysis_revised. ISSN 1478-0887.

ČTK. 2016. Běženci hledají novou trasu do Evropy. První větší skupina uprchlíků došla k řecko-albánské hranici. *Hospodářské noviny*. [Online] Ekonomia, a.s., 12. března 2016. [Citace: 26. března 2016.] <http://zahranicni.ihned.cz/evropa-slovensko/c1-65204510-bezenci-hledaji-novou-trasu-do-evropy-prvni-vetsi-skupina-uprchliku-dosla-k-recko-albanske-hranici>. ISSN 1213-7693.

—. **2015.** Konec migrace v nedohlednu: Rakousko v příštím roce počítá se 120 000 uprchlíky. *EuroZprávy.cz*. [Online] Active Solutions s.r.o., 22. prosince 2015. [Citace: 18. března 2016.] <http://zahranicni.eurozpravy.cz/eu/140600-konec-migrace-v-nedohlednu-rakousko-v-pristim-roce-pocita-se-120-000-uprchliky/>. ISSN 2336-257X.

—. **2016.** Merkelová naznačila, že Německo nepřijme uprchlíky z Řecka. *České noviny*. [Online] ČTK, 1. března 2016. [Citace: 27. března 2016.] <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/merkelova-naznacila-ze-nemecko-neprijme-uprchliky-z-recka/1321237>. ISSN 1213-5003.

—. **2015.** Merkelová: Uprchlíci jsou pro Německo šancí do budoucna. *Lidovky.cz*. [Online] Mafra, a.s., 31. prosince 2015. [Citace: 26. března 2016.] http://www.lidovky.cz/merkelova-uprchlici-jsou-pro-nemecko-sanci-do-budoucna-p19-/zpravy-svet.aspx?c=A151231_071807_ln_zahranici_mct. ISSN 1213-1385.

European Union. 1997. Treaty of Amsterdam amending the Treaty on European Union, the Treaties establishing the European Communities and certain related acts. Article 2, p. 15. In: *Official Journal of the European Communities*. [Online] 02. října 1997. [Citace: 21. února 2016.] <http://www.euroskop.cz/gallery/2/764-amsterodam.pdf>. ISSN 0378-6986.

Eurostat. 2015. Asylum quarterly report. *Eurostat*. [Online] 22. prosince 2015. [Citace: 29. prosince 2015.] http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Asylum_quarterly_report. ISSN 2443-8219.

—. **2016.** File:Asylum applications (non-EU) in the EU-28 Member States, 2005-15 ⁽¹⁾ (thousands) YB16.png. *Eurostat: Statistics Explained*. [Online] 3. března 2016. [Citace: 5. března 2016.] [http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Asylum_applications_\(non-EU\)_in_the_EU-28_Member_States,_2005-15_\(%C2%B9\)_\(thousands\)_YB16.png](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Asylum_applications_(non-EU)_in_the_EU-28_Member_States,_2005-15_(%C2%B9)_(thousands)_YB16.png). ISSN 2443-8219.

EuroZprávy.cz. 2016. Evropa si za uprchlíky může sama. Většina migrantů utíkat nemusí, ale chce, varuje Klaus. A dodává... *EuroZprávy.cz*. [Online] Active Solutions s.r.o., EuroZprávy.cz, 15. dubna 2016. [Citace: 23. dubna 2016.] <http://domaci.eurozpravy.cz/spolecnost/151927-prezije-evropa-migracni-krizi-vetsina-migrantu-utikat-nemusi-ale-chce-varuje-klaus/>. ISSN 2336-257X.

—. **2015.** Hrozí konec Evropy, varuje historička. Kvůli uprchlíkům. *EuroZprávy.cz*. [Online] Active Solutions s.r.o., EuroZprávy.cz, 3. října 2015. [Citace: 23. dubna 2016.] <http://zahranicni.eurozpravy.cz/eu/133122-hrozi-konec-evropy-varuje-historicka-kvuli-uprchlikum/>. ISSN 2336-257X.

Guiraudon, Virginie. 2003. The constitution of a European immigration policy domain: a political sociology approach. *Journal of European Public Policy*. [Online] Journal of European Public Policy, 2. října 2003. [Citace: 5. března 2016.] <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/1350176032000059035>. ISSN 1350-1763.

Höschl, Cyril. 2015. CYRIL HÖSCHL: Hra na city aneb za co všechno jsou zodpovědní Evropané. *Reflex*. [Online] CZECH NEWS CENTER a.s., 27. září 2015. [Citace: 26. března 2016.] <https://www.reflex.cz/clanek/komentare/66574/cyрил-hoschl-hra-na-city-aneb-za-co-vsechno-jsou-zodpovedni-evropane.html>. ISSN 1213-8991.

Housková, Silvie. 2016. Visegrád tlačí unii k "plánu B", chce opevnit hranici Řecka a Makedonie. Na summitu v Bruselu hledá spojence. *Hospodářské noviny*. [Online]

Economia, a.s., 18. února 2016. [Citace: 10. března 2016.] <http://archiv.ihned.cz/c1-65170610-visegrad-tlaci-unii-k-planu-b-chce-opevnit-hranici-recka-a-makedonie-na-summitu-v-bruselu-hleda-spojence>. ISSN 1213-7693.

Křečková Tůmová, Naděžda, a další. 2003. Zdravotní politika a ekonomika: Podpora integrace cizinců v oblasti zdravotní péče. *Institut zdravotní politiky a ekonomiky*. Kostelec nad Černými lesy. 2003. ISSN 1213-8096.

Milenkovičová, Ivana. 2015. Evropu zaskočila. *Lidovky.cz*. [Online] Mafra, a.s., 29. prosince 2015. [Citace: 5. března 2016.] http://www.lidovky.cz/evropu-zaskocila-masivni-uprchlicka-vlna-fg2-/zpravy-svet.aspx?c=A151221_094113_in_zahranici_msl. ISSN 1213-1385.

Parusel, Bernd. 2009. Country profile: Sweden. *focus MIGRATION*. [Online] 2009. [Citace: 25. února 2016.] <http://focus-migration.hwwi.de/Sweden.6245.0.html?&L=1>. ISSN 1864-6220.

Internetové zdroje

Banulescu-Bogdan, Natalia a Fratzke, Susan. 2015. Europe's Migration Crisis in Context: Why Now and What Next? *Migration Policy Institut*. [Online] Migration Policy Institute, 24. září 2015. [Citace: 5. března 2016.] <http://www.migrationpolicy.org/article/europe-migration-crisis-context-why-now-and-what-next>.

Barochová, Anna. 2015. Makedonie staví plot na hranicích, policie se střetla s protestujícími migranty. *idnes.cz*. [Online] Mafra, a.s., 28. listopadu 2015. [Citace: 5. března 2016.] http://zpravy.idnes.cz/makedonie-uprchlici-stavba-plotu-dqm-/zahranicni.aspx?c=A151128_113949_zahranicni_aba.

BBC. 2015. Migrant crisis: Migration to Europe explained in graphics. *BBC: News*. [Online] 22. prosince 2015. [Citace: 29. prosince 2015.] <http://www.bbc.com/news/world-europe-34131911>.

—. **2016.** Why is EU struggling with migrants and asylum? *BBC News*. [Online] BBC News Services, 3. března 2016. [Citace: 7. března 2016.] <http://www.bbc.com/news/world-europe-24583286>.

Bělka, Michal. 2016. Běženci obcházejí balkánské ploty, míří do Albánie a na italský podpatek. *iDnes.cz*. [Online] Mafra.cz, 2. března 2016. [Citace: 23. dubna 2016.] http://zpravy.idnes.cz/nove-migracni-trasy-z-recka-dfk-/zahranicni.aspx?c=A160302_164117_zahranicni_mlb.

Beran, Vít. 2015. *Důvody migrace do zemí Evropské Unie*. [Online] Olomouc, 2015. [Citace: 25. února 2016.] Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Cyrilometodějská teologická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Vladislava Závorská. <http://theses.cz/id/z3my1l/>.

Černá, Daniela. 2015. Exministr Bašta: To nejsou uprchlíci, ale rekruti za mobilizace, mladí muži. Kdo jim platí cestu? Přijdou, zaberou celé čtvrtě, zavedou své právo... A to je začátek. *Parlamentní Listy.cz*. [Online] 01. července 2015. [Citace: 30. prosince 2015.] <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/rozhovory/Exministr-Basta-To-nejso-uprchlici-ale-rekruti-za-mobilizace-mladi-muzi-Kdo-jim-plati-cestu-Prijdou-zaberou-cele-ctvrte-zavedou-sve-pravo-A-to-je-zacatek-382165>.

Český rozhlas. 2016. Bavorsko vyzvalo Merkelovou k ochraně hranic před migranty a hrozí jí žalobou. *Český rozhlas*. [Online] Český rozhlas, 26. ledna 2016. [Citace: 18. března 2016.] http://www.rozhlas.cz/zpravy/evropa/_zprava/bavorsko-vyzvalo-merkelovou-k-ochrane-hranic-pred-migranty-a-hrozi-ji-zalobou--1577766.

ČTK. 2016. Běženci z Řecka mají putovat přímo do Německa, navrhuje rakouský kancléř. *iDnes.cz*. [Online] Mafra, a.s., 2. března 2016. [Citace: 18. března 2016.] http://zpravy.idnes.cz/rakousko-nemecko-recko-faymann-merkel-migrace-foh-/zahranicni.aspx?c=A160302_124235_zahranicni_ane.

—. **2016.** Iráčtí uprchlíci odjíždějí z Česka do Německa. *Novinky.cz*. [Online] Borgis, a.s., 2. dubna 2016. [Citace: 2. dubna 2016.] <http://www.novinky.cz/domaci/399317-iracti-uprchlici-odjizdeji-z-ceska-do-nemecka.html>.

—. **2015.** Nechceme vás, bouřily tisíce Němců proti imigrantům. *tn.cz*. [Online] CET 21 spol. s r.o., 24. září 2015. [Citace: 5. března 2016.] <http://tn.nova.cz/clanek/nehceme-vas-bourily-tisice-nemcu-proti-imigrantum.html>.

—. **2015.** Raději smrt než deportace. Uprchlíci v Drahonicích zahájili hladovku. *iDnes.cz*. [Online] Mafra, a.s., 10. listopadu 2015. [Citace: 5. března 2016.] http://zpravy.idnes.cz/cast-uprchliku-z-drahonic-udajne-zahajila-hladovku-f8z-/domaci.aspx?c=A151110_224752_domaci_kha.

—. **2015.** Senát chce řešení příčin migrační krize, ne kvóty. *Senát Parlamentu České republiky*. [Online] 23. září 2015. [Citace: 30. prosince 2015.] http://www.senat.cz/zpravodajstvi/napsali_item.php?id=362.

—. **2016.** V Libyi čeká na 800 tisíc uprchlíků na cestu do Evropy. *Týden.cz*. [Online] 24. března 2016. [Citace: 7. dubna 2016.] http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/afrika/v-libyi-ceka-na-800-tisic-uprchliku-na-cestu-do-evropy_377279.html.

Daniel, David. 2016. Prezident odhalil údajného organizátora uprchlické krize. Generál Šándor ale našel ještě většího viníka. *Parlamentní Listy.cz*. [Online] Our Media a.s., 5. ledna 2016. [Citace: 5. března 2016.] <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/rozhovory/Prezident-odhalil-udajneho-organizatora-uprchlicke-krize-General-Sandor-ale-nasel-jeste-vetsiho-vinika-415872>.

Deník.cz. 2015. Andor Šándor: Západ stále opakuje tytéž chyby. *denik.cz*. [Online] Vltava-Labe-Press, a.s., 21. listopadu 2015. [Citace: 9. dubna 2016.] http://www.denik.cz/z_domova/andor-sandor-zapad-stale-opakuje-tytez-chyby-20151121.html.

Drbohlav, Dušan a Uherek, Zdeněk. 2007. *Reflexe migračních teorií.* [Online] 2007. [Citace: 30. prosince 2015.] <http://web.natur.cuni.cz/ksgrsek/illegal/clanky/Uherek-Teorie.pdf>.

Echo24. 2015. Jeden útočník byl Syřan a přišel jako uprchlík z Řecka. *Echo24.* [Online] 14. listopadu 2015. [Citace: 29. prosince 2015.] <http://echo24.cz/a/iUc4e/jeden-utocnik-byl-syran-a-prisel-jako-uprchlik-z-recka>.

—. **2015.** Tusk se distancuje od Merkelové a otevřených dveří uprchlíků. *Echo24.cz.* [Online] 2015. [Citace: 13. února 2016.] <http://echo24.cz/a/whj2e/tusk-se-distancuje-od-merkelove-a-otevrenych-dveri-uprchlikum>.

Esdras, Daniel a Narnia, Kelly. 2015. Irregular Migrant, Refugee Arrivals in Europe. *International organization for migration.* [Online] 22. prosince 2015. [Citace: 29. prosince 2015.] <http://www.iom.int/news/irregular-migrant-refugee-arrivals-europe-top-one-million-2015-iom>.

EurActiv. 2006. Azylová a imigrační politika. *EurActiv.* [Online] EU-Media, s.r.o., 2006. [Citace: 30. ledna 2016.] <http://www.euractiv.cz/bezpecnost-a-spravedlnost0/link-dossier/azylov-a-imigran-politika>.

—. **2006.** Komise usiluje o posílení spolupráce v oblasti azylu. *EurActiv.* [Online] EU-Media, s.r.o., 2006. [Citace: 30. ledna 2016.] <http://www.euractiv.cz/bezpecnost-a-spravedlnost0/clanek/komise-usiluje-o-poslen-spoluprce-v-oblasti-azylu>.

European Comission. 2004. Aeneas programme: Overview of projects funded 2004 - 2006. *European Comission.* [Online] Brussels: Directorate General for International Cooperation and Developmnet, 2004. [Citace: 30. ledna 2016.] https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/publication-aeneas-programme-projects-funded-2004-2006_en_7.pdf.

European Commission. 2016. Migration: Towards a European agenda on Migration. *European Commission.* [Online] The European Commission, 2016. [Citace: 7. března 2016.] http://ec.europa.eu/priorities/migration_cs.

—. **2015.** Smart Borders. *European Commission*. [Online] European Commission, 11. prosince 2015. [Citace: 7. března 2016.] http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/borders-and-visas/smart-borders/index_en.htm.

Europol. 2016. History. *Europol*. [Online] Europol, 2016. [Citace: 7. března 2016.] <https://www.europol.europa.eu/content/page/history-149>.

Evropská komise. 2008. Posílení přeshraniční spolupráce (průmské rozhodnutí). *Eur-Lex: Acces to European Union law*. [Online] Brusel: Evropská komise, 2008. [Citace: 08. února 2016.] <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=URISERV%3Ajl0005>.

Frontex. 2015. Amended budget 2015 N3. *Frontex*. [Online] 06. listopadu 2015. [Citace: 29. prosince 2015.] http://frontex.europa.eu/assets/About_Frontex/Governance_documents/Budget/Budget_2015_N3.pdf.

—. **2016.** Frontex expands its Joint Operation Triton. *Frontex*. [Online] Frontex, 2016. [Citace: 7. března 2016.] <http://frontex.europa.eu/news/frontex-expands-its-joint-operation-triton-udpbHP>.

—. **2016.** Migratory routes map. *Frontex*. [Online] Frontex, 2016. [Citace: 5. března 2016.] <http://frontex.europa.eu/trends-and-routes/migratory-routes-map/>.

—. **2015.** Roles and Responsibilities. *Frontex*. [Online] Frontex, 2015. [Citace: 29. prosince 2015.] <http://frontex.europa.eu/operations/roles-and-responsibilities/>.

Havlická, Kateřina, Kopecný, Josef a Klicnar, Filip. 2015. Evropští ministři schválili uprchlické kvóty. Slovensko je ostře proti. *iDnes.cz*. [Online] Mafra, a.s., 22. září 2015. [Citace: 9. března 2016.] http://zpravy.idnes.cz/eu-prijala-kvoty-0k2-/zahranicni.aspx?c=A150922_173102_zahranicni_kha.

Hokovský, Radek a Janda, Jakub. 2015. Jednotná azylová politika by EU rozložila: Prudká změna by mohla znamenat rozpad. *Respekt*. [Online] 29. dubna 2015. [Citace: 3. března 2016.] <http://www.respekt.cz/externi-hlasy/jednotna-azylova-politika-by-eu-rozlozila>.

Chateau, Céline. 2015. Fakta a čísla o Evropské unii: Zásada subsidiarity. *Evropský parlament*. [Online] 1. října 2015. [Citace: 5. března 2016.] http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/cs/displayFtu.html?ftuId=FTU_1.2.2.html.

Jancarikova, Tatiana a Lopatka, Jan. 2015. Slovakia files lawsuit against EU quotas to redistribute migrants. *Reuters*. [Online] Reuters, 2. prosince 2015. [Citace: 9. března 2016.] <http://www.reuters.com/article/us-europe-migrants-slovakia-idUSKBN0TL11K20151202>.

Juncker, Jean-Claude. 2015. Stav Unie v roce 2015: Je čas na čestné jednání, jednotu a solidaritu. *European Commission*. [Online] 9. září 2015. [Citace: 4. dubna 2016.] http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-15-5614_cs.htm.

Keller, Jan. 2015. Solidarita ve slepé uličce. *Novinky.cz*. [Online] 30. září 2015. [Citace: 09. ledna 2016.] <http://www.novinky.cz/kultura/salon/381896-jan-keller-solidarita-ve-slepe-ulicce.html>.

Kociánová, Martina, Šándor, Andor a Henek, Ladislav. 2015. Výsledkem naší snahy vyvézt demokratické dobro je Islámský stát, říká Andor Šándor. *Český rozhlas Dvojka*. [Online] Kupředu do minulosti, 8. září 2015. [Citace: 5. března 2016.] http://www.rozhlas.cz/dvojka/kupredudominulosti/_zprava/vysledkem-nasi-snahy-vyvez-democraticke-dobro-je-islamsky-stat-rika-andor-sandor--1530862.

Kurzycz. 2015. Převod € na Kč. *Kurzycz*. [Online] 2015. [Citace: 29. prosince 2015.] <http://www.kurzy.cz/kurzy-men/kurzy.asp?a=X&mena1=EUR&mena2=CZK&c=29200000&d=28.12.2015&convert=P%F8eve%EF+m%ECnu>.

Laurence, Peter. 2015. Migrant crisis: Who does the EU send back? *BBC News*. [Online] BBC, 9. září 2015. [Citace: 12. března 2016.] <http://www.bbc.com/news/world-europe-34190359>.

Lee, Everett S. 1966. A Theory of Migration. *Demography Vol. 3, No. 1*. [Online] 1966. [Citace: 30. prosince 2015.] <http://www.students.uni-mainz.de/jkissel/Skripte/Lee.pdf>.

Massey, Douglas S. 1988. Economic Development and International Migration in Comparative Perspective. *Jstor Home*. [Online] 1988. [Citace: 30. prosince 2015.] <http://doi.org/10.2307/1972195>.

Ministerstvo obrany. 2016. European Union Naval Forces - Mediterranean - EUNAVFOR – MED (Sophia). *Ministerstvo obrany*. [Online] Ministerstvo obrany, 2. března 2016. [Citace: 7. března 2016.] http://www.mise.army.cz/aktualni-mise/med/european-union-naval-forces---mediterranean--eunavfor-_-med-111977/.

MVČR. 2015. Azyl, migrace a integrace: Terminologický slovník. *Ministerstvo vnitra České republiky*. [Online] 2015. [Citace: 29. prosince 2015.] <http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník.aspx>.

—, **2016.** Azyl: Dublinský systém. *Ministerstvo vnitra České republiky*. [Online] 2016. [Citace: 30. ledna 2016.] <http://www.mvcr.cz/clanek/dublinsky-system.aspx>.

Novinky.cz. 2016. Němci do Rakouska denně vrátí stovky migrantů, kteří u nich nepožádali o azyl. *Novinky.cz*. [Online] Borgis, a.s., 11. ledna 2016. [Citace: 18. března 2016.] <http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/391515-nemci-do-rakouska-denne-vrati-stovky-migrantu-kteri-u-nich-nepozadali-o-azyl.html>.

Pamuk, Humeyra, Guarascio, Francesco a Taylor Paul. 2016. EU-Turkey summit extended as Ankara offers 'new ideas': EU. *Reuters*. [Online] Reuters, 7. března 2016. [Citace: 8. března 2016.] <http://www.reuters.com/article/us-europe-migrants-extension-idUSKCN0W91F4>.

Papadimas, Lefteris. 2016. Number of migrants swells on closed Greece-Macedonia border. *Reuters*. [Online] Thomson Reuters, 2. března 2016. [Citace: 10. března 2016.] <http://www.reuters.com/article/us-europe-migrants-greece-border-idUSKCN0W421J>.

Parlamentnilisty.cz. 2016. Rakousko ještě více přitvrdilo proti uprchlíkům. *Parlamentní Listy.cz*. [Online] Our Media a.s., 1. dubna 2016. [Citace: 2. dubna 2016.] <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Rakousko-jeste-vice-pritvrdilo-proti-uprchlikum-428792>.

—. 2015. Zásadní věc: Proč jsou uprchlíci hlavně mladí muži? Mají totiž jasný plán. *Parlamentní Listy.cz*. [Online] 30. října 2015. [Citace: 30. prosince 2015.] <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Zasadni-vec-Proc-jsou-uprchlici-hlavne-mladi-muzi-Maji-totiz-jasny-plan-403220>.

Pehe, Jiří. 2015. KOMENTÁŘ: Uprchlíci: hledá se viník - Jiří Pehe. *Novinky.cz*. [Online] Borgis, a.s., 28. dubna 2015. [Citace: 5. března 2016.] <http://www.novinky.cz/komentare/368166-komentar-uprchlici-hleda-se-vinik-jiri-pehe.html>.

Pergler, Tomáš. 2015. Albánci se vezou na uprchlické vlně, konkurují Syřanům. *Echo24.cz*. [Online] Echo Media a.s., 26. srpna 2015. [Citace: 26. března 2016.] <http://echo24.cz/a/iRSqA/albanci-se-vezou-na-uprchlicke-vlne-konkuruji-syranum>.

Petránek, Jan, Dittrich, Miroslav a Luptáková, Věra. 2015. Jan Petránek: Uprchlická vlna je geniální útok na Evropu. Takový dobře organizovaný Trojský kůň. *Český rozhlas Dvojka*. [Online] Český rozhlas Dvojka, 22. října 2015. [Citace: 30. prosince 2015.] http://www.rozhlas.cz/dvojka/jaktovidi/_zprava/jan-petranek-uprchlicka-vlna-je-genialni-utok-na-evropu-takovy-dobre-organizovany-trojsky-kun--1546236.

Prouza, Tomáš, a další. 2014. Pozice ČR k migraci do EU ve světle současné azylové krize. *Evropské hodnoty*. [Online] Národní Konvent, 25. listopadu 2014. [Citace: 9. března 2016.] <http://www.evropskehodnoty.cz/wp-content/uploads/2015/02/doporu%C4%8Den%C3%AD.pdf>.

Ravassi, Olga. 2015. New Humanitarian Catastrophe in Europe and the Fear of the Unknown. *Serbianna*. [Online] Serbianna.com, 01. října 2015. [Citace: 26. prosince 2015.] <http://serbianna.com/analysis/archives/3108>.

Sy, Sarah. 2016. Fakta a čísla e Evropské unii: Azylová politika. *Evropský parlament*. [Online] 1. února 2016. [Citace: 3. března 2016.] http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/cs/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.12.2.html.

Szaban, Oldřich. 2015. Padl převratný návrh na řešení uprchlické krize od Babišova poslance. Nyní k němu promluvili dva čeští generálové a dva diplomaté. *Parlamentní listy.cz*.

[Online] Our media a.s., 1. prosince 2015. [Citace: 7. dubna 2016.] <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Padl-prevratny-navrh-na-reseni-uprchlicke-krize-od-Babisova-poslance-Nyni-k-nemu-promluvili-dva-cesti-generalove-a-dva-diplomate-410909>.

Tagaris, Karolina. 2016. Greece says four of five migrant registration centers ready. *Reuters*. [Online] Reuters, 16. února 2016. [Citace: 7. března 2016.] <http://www.reuters.com/article/us-europe-migrants-greece-idUSKCN0VP0MF>.

The Economist. 2015. How many migrants to Europe are refugees? *The Economist*. [Online] The Economist Newspaper Limited 2016, 7. září 2015. [Citace: 5. března 2016.] <http://www.economist.com/blogs/economist-explains/2015/09/economist-explains-4>.

Tn.cz. 2016. Merkelová couvá: Příliv uprchlíků nemáme pod kontrolou, řekla. *tn.cz*. [Online] CET 21 spol. s r.o., 12. ledna 2016. [Citace: 27. března 2016.] <http://tn.nova.cz/clanek/prival-uprchliku-nemame-pod-kontrolou-priznala-merkelova.html>.

Vaculík, Radim. 2016. Řecko vyvolalo konflikt. Odmítá pustit zástupce Česka do hotspotů. *Novinky.cz*. [Online] Borgis, a.s., 12. března 2016. [Citace: 2. dubna 2016.] <http://www.novinky.cz/domaci/397462-recko-vyvolalo-konflikt-odmita-pustit-zastupce-ceska-do-hotspotu.html>.

wtmedia.net. 2016. Azylová politika Evropské unie: Azyl v EU. *UNHCR v České republice*. [Online] 2016. [Citace: 3. března 2016.] <http://www.unhcr-centraleurope.org/cz/co-vsechno-delame/zajisteni-pravni-ochrany/azylova-politika-evropske-unie.html>.

—. 2016. Evropský fond pro uprchlíky: Solidarita v rámci EU. *UNHCR v České republice*. [Online] 2016. [Citace: 3. března 2016.] <http://www.unhcr-centraleurope.org/cz/obecne/partneri/evropska-unie/evropsky-fond-pro-uprchliky.html>.

Seznam obrázků

Obrázek 1: Top 10 zemí původu cizinců poprvé žádajících o azyl v EU.....	17
Obrázek 2: Zasahující překážky	25
Obrázek 3: Vývoj počtu žadatelů o azyl v Evropské unii 2005-2015	51
Obrázek 4: Mapa migračních tras směřujících do Evropské unie	53
Obrázek 5: Mapa Balkánské cesty.....	57

Seznam tabulek

Tabulka 1: Vztahy mezi výzkumnými cíli a otázkami.....	16
Tabulka 2: Národní vs. nadnárodní imigrační politika.....	39
Tabulka 3: Porovnání postojů k migrantům a migrační politice vybraných zemí a EU.....	61

Seznam zkratk

AMIF	Asylum, Migration and Integration Fund
CEAS	Common European Asylum System
CESES	Centrum pro sociální a ekonomické strategie
ČR	Česká republika
EASO	European Asylum Support Office
ERF	European Refugee Fund
EU	Evropská unie
EUNAVFOR MED	European Naval Force Mediterranean
EUROPOL	The European Police Office
IRO	International Refugee Organisation
MVČR	Ministerstvo vnitra České republiky
OAMP	Odbor azylové a migrační politiky
UNHCR	The United Nations Refugee Agency
V4	Visegrádská čtyřka

Příloha 1

Rámcové otázky pro PhDr. Tomáše Haišmana

Kontakt: +420 974 832 495

Rozhovor proveden dne 17. března 2016 od 10:00 do 10:40, zaznamenáno pomocí ručních zápisků do notesu a nahrávacího zařízení.

Rámcové otázky:

1. Čím je dle Vašeho názoru způsobena současná migrační vlna a uprchlická krize?
2. Jste pro uzavření vnějších schengenských hranic, nebo jste zastáncem politiky otevřených dveří? Proč?
3. Jak se díváte na postup EU v boji s uprchlickou krizí? Považujete její zásahy za dostatečné?
4. Myslíte si, že současná opatření pro zabezpečení vnějších hranic schengenského prostoru jsou dostatečná? Co byste změnil?
5. Jaká opatření byste realizoval za účelem rozlišení ekonomických migrantů, teroristů a skutečných uprchlíků? Realizoval byste je v rámci EU a Schengenu nebo v rámci ČR?
6. Myslíte si, že řešení by si měla každá členská země EU zvolit sama, nebo je supranacionální úroveň řešení efektivnější?

Příloha 2

Rámcové otázky pro PhDr. Antonína Raška

Kontakt: rasek@centrum.cz

Rozhovor proveden dne 16. března 2016 od 16:00 do 17:30, zaznamenáno pomocí ručních zápisků do notesu a nahrávacího zařízení.

Rámcové otázky:

1. Čím je dle Vašeho názoru způsobena současná migrační vlna a uprchlická krize?
2. Jste pro uzavření vnějších schengenských hranic, nebo jste zastáncem politiky otevřených dveří? Proč?
3. Jak se díváte na postup EU v boji s uprchlickou krizí? Považujete její zásahy za dostatečné?
4. Čím si myslíte, že je způsobena nestabilita určitých zemí?
5. Obáváte se „islamizace“ Evropy?
6. Jak vidíte EU po uprchlické krizi?

Příloha 3

Rozhovor s Mgr. Janou Rožnovskou

Rozhovor proveden dne 27. března 2016 od 19:00 do 19:30, zaznamenáno pomocí zápisků do notebooku.

Rámcové otázky:

1. Čím je dle Vašeho názoru způsobena současná migrační vlna a uprchlická krize?
2. Jste pro uzavření vnějších schengenských hranic, nebo jste zastáncem politiky otevřených dveří? Proč?
3. Jak se díváte na postup EU v boji s uprchlickou krizí? Považujete její zásahy za dostatečné?
4. Pohybujete se v zemích, které jsou uprchlíky nejvíce zaplaveny, jste s nimi v přímém kontaktu. Za jak závažnou považujete situaci v táborech?
5. Které národnosti mezi uprchlíky převažují, jakými doklady se prokazují a jaké jsou dle Vašeho názoru a zkušeností nejčastější důvody, pro které se migranti vydali do EU?
6. Jaké opatření pro ochranu vnějších hranic by bylo dle Vašeho názoru nejúčinnější, případně čím by se přívaly migrantů daly odradit od dalšího postupu do EU?

Příloha 4

Rozhovor s kpt. Mgr. Petrem Novosádem

Rozhovor proveden dne 9. března 2016 od 15:00 do 15:30, zaznamenáno pomocí ručních zápisků do notesu.

Rámcové otázky:

1. Čím je dle Vašeho názoru způsobena současná migrační vlna a uprchlická krize?
2. Jste pro uzavření vnějších schengenských hranic, nebo jste zastáncem politiky otevřených dveří? Proč?
3. Jak se díváte na postup EU v boji s uprchlickou krizí? Považujete její zásahy za dostatečné?
4. Považujete současná opatření na ochranu vnějších hranic za dostatečná?
5. Jaká další opatření by byla dle Vašeho názoru vhodná a přínosná?
6. Byla by ČR schopna ochránit své vlastní hranice, kdyby to bylo nutné?